

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ - СОФИЯ

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЯ

АВТО - РЕЗЮМЕ

ПО ТЕМАТА

**ЗАСТРАХОВАНЕТО И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЈА**

Докторант:
Горан Кипријановски, MSc

Ментор:
проф. Станислав Димитров, PhD

2024

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ		4
ВЪВЕДЕНИЕ		4
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД В ИЗСЛЕДВАНЕТО		5
1.	СОЦИАЛНА ОБОСНОВАНОСТ НА ИЗУЧАВАНЕТО НА ПРЕДМЕТА	5
2.	ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ	6
3.	ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	6
4.	ХИПОТЕЗИ	6
5.	МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ	7
6.	ВРЕМЕНА РАМКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	8
7.	ИНФОРМАЦИОННА БАЗА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ	8
8.	СТЕПЕН НА РАЗВИТИЕ НА ПРОБЛЕМА	8
II. ОБХВАТ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА		8
III КРАТКА ОБОСНОВКА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ		8
ПЪРВА ЧАСТ: ПЪРВА ЧАСТ: ОСНОВИ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО		8
1.1.	ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА	8
1.1.1.	СРОК НА ЗАСТРАХОВКАТА	8
1.1.2.	ФУНКЦИИ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО	9
1.1.2.1.	Функция за защита и пазене на собствеността	10
1.1.2.2.	Функция за финансова мобилизация	12
1.1.2.3.	Развойна функция	12
1.1.2.4.	Социална функция	13
1.1.2.5.	Акумулативна функция	14
1.1.2.6.	Превантивна функция	14
1.1.2.7.	Спестовна функция	14
1.1.2.8.	Функция на услугите	15
1.1.3.	РИСК В ЗАСТРАХОВАНЕТО	15
1.1.3.1.	Дефиниране на риска в застраховането	15
1.1.3.2.	Класификация на риска	16
1.1.3.3.	Методи за справяне с риска	17
1.1.3.4.	Процес на управление на риска	18
ЧАСТ ВТОРА: ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ И ПОСРЕДНИЦИ		19
2.1.	ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ПОСРЕДНИЦИТЕ	19
2.1.1.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ	20
2.1.2.	ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ	21
2.1.3.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНО-БРОКЕРСКИ КОМПАНИИ	21
2.1.4.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ АГЕНТИ	22
2.1.5.	БАНКОЗАСТРАХОВАНЕ	22
2.1.6.	ПРОМЕНИ В ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ КОМПАНИИ НА БАЗА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА НА НАУКАТА	23
2.2.	ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР	24
2.2.1	ЗНАЧЕНИЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР	24
2.2.1.1.	Застрахователни субекти	24
2.2.2.2.	Структура на собствеността на застрахователния пазар	25
2.2.2.	РАЗМЕР И ДВИЖЕНИЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР	26
2.2.3.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО	26
2.2.4.	ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО В ЗАСТРАХОВАНЕТО	27

2.2.5.	БЪДЕЩЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР	27
ЧАСТ ТРЕТА: ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ		28
3.1.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ	28
3.1.1.	ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА	28
3.1.2.	ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ	29
3.1.3.	МЕТОДИ НА ПРОДАЖБА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ	29
3.1.4.	ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ	30
3.1.4.1.	Премия по брутна полица - GPP	30
3.1.4.2.	Структура на участието	30
3.1.4.3.	Сключени договори	30
3.1.4.4.	Изплатени брутни искове	30
3.1.4.5.	Структура на активите	30
3.1.4.6.	Структура на източниците на средства	32
3.2.	ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	32
3.2.1.	ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА	32
3.2.2.	ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ	33
3.2.3.	НАЧИН НА ПРОДАЖБА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ	33
3.2.4.	ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ	34
3.2.4.1.	БРУТНА ПРЕМИЯ ПО ПОЛИЦАТА	36
3.2.4.2.	СТРУКТУРА НА УЧАСТИЕТО	36
3.2.4.3.	СКЛЮЧЕН ДОГОВОР	36
3.2.4.4.	БРУТО ИЗПЛАТЕНИ ИСКОВЕ	37
3.2.4.5.	СТРУКТУРА НА АКТИВИТЕ	37
3.2.4.6.	СТРУКТУРА И ИЗТОЧНИК НА СРЕДСТВА	37
ЗАКЛЮЧЕНИЕ		38
НАУЧНИЯТ ПРИНОС НА НАСТОЯЩАТА ДИСЕРТАЦИЯ СЕ ОТНАСЯ		39
РЕЗУЛТАТ ОТ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ АНАЛИЗ		40
СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИЯТА		42
СПИСЪК НА ИЗБРАНА ЛИТЕРАТУРА		43
ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ И ДОВЕРИЕ		48

I ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ

ВЪВЕДЕНИЕ

Застраховката е споразумение, представено от полица, съгласно която физическо лице или корпорация получава финансова защита или плащане от застраховател в случай на загуба. Компанията обединява рисковете на клиентите, за да предостави средства за плащане на исковите. Хората се застраховат не само за да намалят рисковете, породени от непредвидени събития, но и за да помогнат при общите разходи.

Застрахователният сектор се състои от компании, които предлагат управление на риска под формата на застрахователни договори. Основната концепция на застраховката е, че едната страна, застрахователят, ще гарантира плащане за несигурно бъдещо събитие. Другата страна, застрахованият или притежателят на полицата, плаща премия на застрахователя в замяна на защита срещу определено несигурно бъдещо събитие. Застраховката е договор, представен от полица, в който притежателят на полицата получава финансова защита или обезщетение срещу загуби от застрахователна компания. Компанията обединява рисковете на клиентите, за да направи плащанията по-достъпни за притежателите на полици. Застрахователните полици се използват за защита срещу риск от финансови загуби, както големи, така и малки, които могат да възникнат от щети на застрахования или тяхното имущество, или от отговорност за щети или наранявания, причинени на трета страна.

Икономическият тип се проявява чрез целта, която се постига в застраховането – това са функциите на застраховането. Техническата функция - отразява се в това как е организирано функционирането на застраховането като специфичен механизъм за изравняване на риска и третата възникваща форма - правната представлява подреждането на много голям брой правоотношения, които задължително възникват в застраховането чрез обединяване на средства за обезщетение на всички застраховани ще ги сполети щета наистина.

Застраховането е институция, която компенсира щети, настъпили в обществото, в неговата икономика или сред хората, под въздействието на природни сили или злополуки. Той реално осигурява икономическата защита на застрахованите (юридически и физически лица) от вредните действия и икономическите сътресения, които могат да възникнат при настъпване на застрахователното събитие, тоест когато рискът се реализира във всички фази на общественото възпроизводство или в ежедневието. на хората.

Хората купуват застраховка, за да се предпазят от загуби. Целта на застраховането е чрез сключване на застрахователен договор да се прехвърли рискът, който е в средата, от физическото лице към застрахователя (застрахователната компания). Общата характеристика на всички рискове е, че те са бъдещи, несигурни и независими от нашата воля.

Застрахователният пазар, а също и застрахователните компании играят особено голяма роля в икономиката. Застрахованите лица и застрахователните компании се срещат на застрахователния пазар. Дейностите на застрахователния

пазар, които се случват всеки ден, влияят положително върху икономическия растеж. Застрахователните дейности също помагат за увеличаване на БВП на страната. От друга страна, застраховането увеличава заетостта в икономиката. Подобряването на икономическата и финансовата стабилност също е едно от основните предимства на застраховането. Поради тези причини можем да кажем, че застраховането е надеждна система на икономиката.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД КЪМ ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ ЗА ИЗУЧАВАНЕ НА ТЕМАТА

Светът, в който живеем, е пълен с несигурност и рискове. Индивиди, семейства, предприятия, имоти и активи са изложени на различни видове и нива на риск. Те включват риск от загуба на живот, здраве, активи, собственост и т.н. Въпреки че не винаги е възможно да се предотврати възникването на нежелани събития, финансовият свят е разработил продукти, които защитават лица и предприятия срещу такива загуби, като ги компенсират с финансови ресурси. Застраховката е финансов продукт, който намалява или елиминира разходите за загуба или ефекта от загуба, причинени от различни видове рискове.

Като част от защитата на хората и бизнеса от много видове потенциални рискове, застрахователният сектор допринася значително за общия икономически растеж на нацията, като осигурява стабилност за функционирането на бизнеса и генерира дългосрочни финансови ресурси за индустриални проекти. Наред с други неща, застрахователният сектор също така насърчава силата на спестяванията сред хората и генерира работни места за милиони. Застраховането като сектор е ключов за развитието на всяка икономика.

Осигурява безопасност и сигурност на физическите лица и бизнеса: Застраховката осигурява финансова подкрепа и намалява несигурността, пред която са изправени лицата и предприятията на всяка стъпка от жизнения си цикъл. Той осигурява идеален механизъм за намаляване на риска срещу събития, които потенциално могат да причинят финансови затруднения на физически лица и фирми. В случай на бизнес застраховка се предоставя финансова компенсация срещу финансови загуби поради пожар, кражба, злополуки, свързани с морски дейности, други аварии и др.

Генерира дългосрочни финансови ресурси: Застрахователният сектор генерира средства чрез премии от милиони притежатели на полици. Поради дългосрочния характер на тези средства, те се инвестират в изграждането на дългосрочни инфраструктурни активи (като пътища, пристанища, електроцентрали, язовири и т.н.), които са важни за изграждането на нацията. Възможностите за заетост се увеличават от големи инвестиции, водещи до образуване на капитал в икономиката.

2. ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Предметът на изследването на тази статия е да опише характеристиките на застрахователните доставчици, агенти, брокери, както и застрахователните продукти, които те предлагат на потенциални купувачи.

Също така предмет на изследване в тази докторска дисертация е как застрахователните доставчици и брокери продават различни видове застрахователни решения както на корпоративни, така и на индивидуални купувачи.

Като специален предмет е изследването на ролята на застрахователните институции и посредниците в извършването на застраховането.

Вторият специален предмет на изследване на труда е изследването на застрахователния пазар, т.е. неговата структура и размер, предимно в Република Северна Македония и Република България.

3. ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изследователската цел на този документ е насочена към изучаване на застрахователния пазар и застрахователните дейности, насочени към споделяне или обединяване на риска и минимизиране на загубите в резултат на бъдещи рискове и несигурност.

Основната изследователска цел на тази дисертация е да проучи и представи застрахователните пазари на Северна Република Македония и Република България, техните прилики, разлики и перспективи.

Специална цел на тази дисертация е да предостави мерки за подобряване и насърчаване на функционирането на тези пазари чрез анализ на движенията в определен период от време на застрахователните пазари на Република Северна Македония и Република България.

Като допълнителна цел на изследването на дисертацията е да се анализират два различни застрахователни пазара, единият от които се намира извън ЕС, а другият е в ЕС, както и да се определят ползите и слабостите от прилагането на застрахователния регламент на ЕС.

4. ХИПОТЕЗИ

Основна (обща) хипотеза:

Основната изследователска теза на този документ е да докаже, че застраховането е най-ефективният инструмент за управление на риска, който може да защити хората и бизнеса от финансови рискове, произтичащи от различни непредвидени обстоятелства, и че застраховането със застраховка е обединяване на риска и прехвърляне на риск.

Основната теза на изследването на тази статия изхожда от факта, че застраховането е механизъм за прехвърляне на риск, рискът на застрахователя се прехвърля на застрахователната компания и за това се получава покритие за финансови загуби, които застрахователят може да понесе поради непредвидени събития. С тази хипотеза иска да докаже, че застраховането е ефективно средство за

защита срещу рискове от щети на имущество или на здравето и живота на хората и обществото като цяло.

С тази хипотеза искаме да потвърдим, че застраховането като специална дейност позволява гладкото протичане на икономическата дейност във всяка страна и допринася за стабилизирането на застрахователния пазар и икономиката на страните.

Първата специална хипотеза:

Да се определи какви са основните въпроси, свързани със застраховането и застрахователния пазар в Република Северна Македония и в Република България и да се разбере дали застрахователната индустрия в тези страни представлява носител на финансова стабилност и защита на бизнеса от непредвидени рискове.

Втора специална хипотеза:

Втората специална хипотеза е да обясни как се планират и насочват застрахователните дейности в Република Северна Македония и Република България, какви са предимствата и приликите в застраховането в тези две страни.

Спомагателна хипотеза:

Откриване на нови стратегии за използване на застраховането като средство за премахване на рисковете от увреждане на имущество и здраве на хора и фирми.

5. МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

За успешната обработка и разработване на темата на докторската дисертация, което изисква многоизмерен подход, се използват по-голям брой методи на изследване, а именно:

Исторически - чрез прилагането на този метод възникването и развитието на застраховането като форма на защита и запазване на собствеността се определя исторически.

Анализ на съдържанието – чрез прилагането на този метод се анализират резултатите от прилагането на застраховането в република северна македония и република България.

Сравнителен метод - с прилагането му се извършва сравнителна оценка на опита при откриване на функционирането на застраховането в Република Северна Македония и Република България.

Статистически метод - чрез прилагането на този метод се обработват какви са резултатите при прилагането на застраховането в Република Северна Македония и Република България.

Синтез - с помощта на този метод се комбинират данните, получени с помощта на предходните методи.

Създаването на докторската дисертация се основава на данни, предоставени от международната литература, която позволява да се възприемат теоретичните основи на застраховането.

Частта от изследването използва данни, достъпни в Интернет и с изследвания, проведени от компетентни органи, както и собствени наблюдения на автора.

6. ВРЕМЕНА РАМКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Поради естеството на материята, която се разглежда в докторската дисертация, времевата материя е изследвана в периода от 2015 г. до 2022 г., за да се определи прилагането на застраховането в Република Северна Македония и Република България.

7. ИНФОРМАЦИОННА БАЗА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ

Информационната база при подготовката на дисертационния труд се основава на материали от статистически издания, статистически бюлетини, материали от интернет, материали от агенциите за застрахователен надзор.

8. СТЕПЕН НА РАЗВИТИЕ НА ПРОБЛЕМА

В литературата има множество изследвания, посветени на застраховането като форма на защита и пазене на собствеността. През последните години голям брой теоретични и практически аспекти на характеристиките на застраховането и неговото въздействие върху защитата на собствеността и двигател на операциите на застрахователните дружества бяха разгледани за насърчаване на икономическото развитие на обществата.

II. ОБХВАТ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертационният труд е разработен в обем от 161 страници, като съдържанието е структурирано според поставената цел на изследването и конкретни задачи и е съобразено с предмета на изследването.

В структурно отношение работата се състои от увод, основен текст в три глави; заключение; използвана литература общо 98 източника, от които 4 на македонски, 8 на български и 87 на английски език,

- позоваване на основни приноси;
- изявление за автентичност и оригиналност.

III КРАТКА ОБОСНОВКА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЯ

ПЪРВА ЧАСТ: ОСНОВИ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО

1.1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА

1.1.1. Срокът на застраховката

Застраховката е правно споразумение между застраховател (застрахователна компания) и застрахован (физическо лице), в което застрахованият получава финансова защита от застраховател за загубите, които може да претърпи при определени обстоятелства:

→ Съгласно застрахователна полица застрахованият трябва да плаща редовен размер на премиите на застрахователя. Застрахователят изплаща предварително определена застрахователна сума на застрахования, ако настъпи злощастно събитие, като например смърт на застрахования живот или повреда на застрахования или неговото имущество.

— Правно застраховката се дефинира като договор, при който застрахователят се съгласява да компенсира застрахования срещу загубите, понесени поради всякакви непредвидени обстоятелства. Договорът също така включва възнаграждение, което се нарича премия. Максималната налична сума на обезщетението се нарича застрахователна сума или застрахователна сума.

Застраховката е най-ефективният инструмент за управление на риска, който може да защити хората и бизнеса от финансови рискове, произтичащи от различни непредвидени обстоятелства. Емоционалната и психологическа загуба никога не могат да бъдат компенсирани, но поне финансовата загуба може да бъде компенсирана със застраховка. Въпреки че има несигурност в живота, която хората не могат да смекчат, застраховката със сигурност може да помогне за прехвърлянето на финансовия риск, свързан със същото:

— Застраховката е правен договор между две страни – застрахователното дружество (застраховател) и физическо лице (застрахован), при което застрахователното дружество обещава да компенсира финансови загуби, дължащи се на застрахователни непредвидени случаи, в замяна на премиите, платени от застрахованото лице. С прости думи, застраховката е механизъм за прехвърляне на риск, при който рискът се прехвърля на застрахователната компания и се получава покритие за финансови загуби, с които хората могат да се сблъскат поради непредвидени събития. И сумата, която се плаща за това споразумение, се нарича премия.

— Концепцията за застраховане работи на базата на „обединяване на риска“. Когато се закупи какъвто и да е вид застрахователна полица от застрахователната компания за определен период със специфично покритие, се извършват редовни плащания (наричани премии) към полицата. По същия начин застрахователната компания събира премии от всичките си клиенти (наричани застраховани) и обединява събраните пари, за да плати за загуби, произтичащи от застрахователно събитие. В случай, че застрахователното събитие се осъществи, загубите ще бъдат компенсирани от застрахователната компания от пула от премиите на притежателя на полицата. Има обаче различни видове продукти, предлагани от застрахователните компании днес, които също включват спестовен елемент, свързан с него.

1.1.2. ФУНКЦИИ НА ЗАСТРАХОВАНЕТО

Има някои застрахователни функции, които са приложими за всеки вид застрахователна полица, включително обща застраховка, както и застраховка живот, която покрива всеки вид застрахователна полица, като имуществена застраховка, застраховка на дома, автомобилна застраховка, застраховка на бижута и др. Основните функции на застраховката са разделени на 3 категории. Тези категории са както следва:

— Основни функции на застраховането.

— Вторични функции на застраховането.

— Други функции на застраховането.

⊞ Основните функции на застраховането включват:

Осигуряване на защита: Основните функции на застраховането са точно както ние разглеждаме всяка друга застрахователна полица. Основната функция на

застрахователната компания е да осигури сигурност срещу бъдещи опасности, злополуки и уязвимост. Никоя застраховка не може да улови опасността от настъпване, никоя застраховка не може да предотврати бъдещи събития, но със сигурност може да даде известно покритие за нещастията на опасността. В действителност застраховката е защитно покритие срещу финансово нещастие чрез предлагане на риска на други хора (обединени лица).

Колективни рискове: Застраховането е стратегия чрез методи, за които безброй хора споделят няколко нещастия. Всеки от общото население, който получава защита, допринася, като плаща годишна премия за резерв. От които лицата, които са изложени на опасности, получават заплащане според условията и условията на осигурителния подход.

Оценка на рисковете: Застрахователните организации диктуват какъв е обемът на опасността, като изследват различни компоненти, които предлагат изкачване на случайността. Процесът на уреждане на размера на премията допълнително се основава на риска, включен в полицата.

Сигурност: Тъй като хората получават покритие от застрахователната компания, те остават сигурни относно способността си да се справят с бъдещи опасности с голямо покритие. Във всеки случай, когато получите защита, тя променя уязвимостта в гаранция за понасяне на бъдещи опасности.

Застраховката е правен договор (застрахователна полица), сключен между две страни, т.е. застрахователната компания (известна като застраховател) и физическо лице или група (известни като застраховани). И двете страни сключват договор, съгласно който застрахованият плаща предварително определена сума пари на застрахователя (известна като премия) с обещанието, че компанията ще компенсира застрахования в случай на финансова загуба (риск) поради причините че застрахователят се е съгласил да предостави покритие:

–Основният принцип зад всеки застрахователен договор е, че застрахованият би предпочел да харчи малки суми пари на периодична база срещу възможността да понесе огромна неочаквана загуба. Тази концепция работи, защото всички притежатели на полици обединяват своите рискове заедно и в случай, че има загуби, произтичащи от настъпването на застрахователното събитие, лицето, претърпяло загубата, ще бъде обезщетено до степента, договорена в договора.

–Основни функции на застраховането – Важно е да се разбере, че застрахователната полица има както финансов, така и емоционален аспект за притежателя на полицата. Има определени функции, за които застрахователната компания трябва да обещае да се погрижи, докато финализира договора със застрахованата страна.

1.1.2.1. Функция за защита и пазене на собствеността

Имуществената застраховка е широк термин за поредица от полици, които осигуряват или покритие за защита на собствеността, или покритие за отговорност на собствениците на имоти. Застраховката на имущество осигурява финансово възстановяване на собственика или наемателя на сграда и нейното съдържание в

случай на повреда или кражба - и на лице, различно от собственика или наемателя, ако това лице е наранено на имота:

—Застраховката на имущество може да включва редица полици, като застраховка на собствениците на жилища, застраховка на наемателите, застраховка срещу наводнения и застраховка срещу земетресение. Личното имущество обикновено се покрива от политика за собственици или наематели. Изключение е личното имущество, което е с много висока стойност и е скъпо - това обикновено се покрива чрез закупуване на допълнение към полицата, наречено "ездач". Ако има иск, полицата за имуществена застраховка или ще възстанови на притежателя на полицата действителната стойност на щетите, или разходите за подмяна за отстраняване на проблема.

—Опасностите, покрити от имуществената застраховка, обикновено включват избрани метеорологични проблеми, включително щети, причинени от пожар, дим, вятър, градушка, въздействието на сняг и лед, мълния и др. Застраховката на имущество също така предпазва от вандализъм и кражба, като покрива структурата и нейното съдържание. Имууществената застраховка също така осигурява покритие за отговорност в случай, че някой, различен от собственика на имота или наемателя, е наранен, докато е в имота и реши да съди.

—Има три вида имуществено застрахователно покритие: разходи за замяна, действителна парична стойност и разширени разходи за замяна:

Имуущественото застраховане е форма на застраховка, която защитава имущество като сгради, оборудване, оборудване за магазини и други. Имууществената застраховка е застраховката на вещите, притежавани от бизнеса:

⊗ Обикновено имуществената застраховка покрива щети в резултат на:

- Огън,
- кражба,
- Събития, свързани с вятъра,
- Актове на вандализъм.

⊗ Имууществената застраховка често се комбинира със застраховка „Обща отговорност“ и се продава в пакет, наречен полица на собственик на бизнес. Подобно на застраховката "Гражданска отговорност", имуществената застраховка е една от най-важните форми на застрахователна защита.

Имууществената застраховка защитава собствениците на дома и бизнеса от загуби, произтичащи от повреда на физическото пространство на имота и активите или съдържанието в него. За бизнеса вещите, притежавани или наети, също могат да се считат за собственост:

— Имууществените застраховки предлагат различни форми на защита срещу загуба или щета. Първо, той предпазва къщите и всякакви прикрепени конструкции от покрити опасности. Може също така да покрива други структури във вашите помещения, но не и свързани с къщата ви. Съдържанието в къщата и други лични вещи на хората, с които живеят, също са обхванати.

— Имууществената застраховка покрива загуби или щети, причинени от опасности като пожар, дим, градушка, вятър, мълния, сняг и други свързани с времето бедствия. Покритието се простира и до безредици или граждански вълнения, актове на кражба и вандализъм върху структурата и съдържанието в рамките на

бизнес собственост. Застрахователите могат също така да осигурят покритие за отговорност, за да защитят трети страни, пострадали по време на имота.

1.1.2.2. Функция за финансова мобилизация

Важна функция на финансовите посредници като застрахователните компании в една икономика е мобилизирането на средства във всички нива на доходи и географски области, адекватно, навременно и на минимални разходи. Тоест, да се мобилизират спестяванията от икономическите единици с излишък от спестявания и да се насочат към икономически единици с дефицит на спестявания като бизнес сектора. По този начин застрахователните компании продават своите задължения, за да наберат средства, които се използват за закупуване на задължения на други компании. Застрахователните компании набират средства чрез продажба на полици и вземане на спестовни депозити и адекватно инвестиране на тези депозити в различни форми на застрахователни инвестиции. Удобството, намаляването на риска, прехвърлянето и обезщетението, които застрахователните компании предлагат на своите клиенти/титуляри на полици, позволяват на застрахователните компании да печелят от разликата или спреда между съвкупността от мобилизираната премия/спестявания и възвръщаемостта на различните инвестиции, от една страна, и цена на обезщетението от другата страна:

→ Застрахователните компании се отличават от другите бизнеси по това, че техните активи и пасиви са предимно финансови по природа, но инвестициите могат конкретно и колективно да се превърнат в растеж на капиталобразуването в икономиката. Като се има предвид, че размерът на застрахователните инвестиции изглежда е функция на количеството мобилизирани средства, логично следва, че мобилизирането на средства от застрахователните компании може да повлияе на капиталобразуването в икономиката.

→ Теоретично погледнато, дейностите по мобилизиране на средства на застрахователните компании се очаква да окажат положително въздействие върху икономиката, ако различните форми на застрахователни полици натрупват спестявания и премии, за да формират голям фонд от инвестираеми средства, които ще стимулират образуването на капитал и ще стимулират икономическия растеж. Икономиката ще усети по-положително ефекта от мобилизирането на фонда, когато темпът на промяна на премията, мобилизирана от различните застраховки, се увеличи. Това ще бъде индикатор за ръст на застрахователното проникване в икономиката. За да расте икономиката оптимално, образуването на капитал трябва да реагира по подходящ начин на иновациите в дейностите по мобилизиране на средства от застрахователните компании.

1.1.2.3. Развойна функция

Застраховането е голяма работа не само в света на бизнеса, но и допринася за икономиката като цяло. Има огромно влияние върху това как се развиват

бизнесите, как хората мислят за икономиката и как светът се движи напред. Застраховането е основата на икономиката и макар че може да не е нещо, което обичате, то е нещо, от което се нуждаете, за да поддържате бизнеса си. Застрахователната индустрия е един от основните играчи в икономиката и допринася за световната икономика. Това е така, защото те помагат за гладкото функциониране на световната икономика чрез изплащане на застрахователни искове и се считат за една от най-сигурните инвестиции за хората. По различни начини застрахователните компании допринасят за силата и жизнеността на икономиката:

—Както при потребителите, подпомагането на бизнеса за намаляване на риска може да има дългосрочно положително въздействие върху икономиката. Застраховането е като гръбнака на икономиката. Предприятията, подобно на потребителите, могат да понесат финансови затруднения в резултат на непредвидени пречки.

—Когато настъпи злощастно събитие, застраховката е един от най-силните финансови инструменти, с които бизнесът разполага, за да им помогне да се справят със ситуацията. Освен това, когато служител е наранен по време на работа, фирмената застраховка помага да се покрият разходите за грижите за лицето, както и всяка потенциална загуба на заплата.

—Бизнес застраховката също помага при разширяването на компанията. На най-основното си ниво застраховката осигурява защитна предпазна мрежа, която позволява на организациите да участват в дейности с по-висок риск и по-висока възвръщаемост, отколкото биха направили иначе. Тези действия помагат на фирмите да работят успешно, което води до повече работни места и повишена обща икономическа активност.

1.1.2.4. Социална функция

Застраховането има голямо влияние върху социално-икономическия живот, както на тези, които са пряко ангажирани в застрахователната дейност, така и на тези, които участват в нея. Въздействието на тази застраховка е:

- Осигуряване на защита срещу евентуални загуби в бъдеще.
- Инвестиране на част от събраните от застрахованите средства (под формата на застрахователни премии) в различни сектори на икономиката.

—Несигурността, свързана с осигуряването на средства за преодоляване на загуби, може лесно да бъде преодоляна чрез застрахователна програма. Защото чрез закупуване на застрахователна полица, когато и каквато и да е загубата, тя ще бъде покрита с обезщетение от застрахователната компания.

—Предимствата на застраховката, която е придружена от спестовен елемент с обикновени спестявания, са: тъй като застрахователната премия (включително спестовния елемент) има редовен (определен) падеж и е систематична, при което притежателят на полицата трябва да спестява/плаща премии редовно, така че задължението за спестяване може да се разглежда като дълг.

—Осигуряване на средства, необходими за инвестиции. Въсъщност това не е основната функция на застраховането, но дейностите, извършвани от застрахователната компания, са се развили по такъв начин, че тя играе важна роля в

осигуряването на средствата, необходими за различни видове дейности и икономическо развитие.

—Застраховането има няколко роли в социално-икономическите дейности, като изпълнение на изискванията за кредитиране, ускоряване на темпа на икономически растеж, намаляване на цената на капитала, осигуряване на стабилност на организацията/компанията, разглеждане на разходите за инциденти по по-сигурен начин, насърчаване на превенцията усилия и подпомагане на усилията за увеличаване на опазването на здравето.

1.1.2.5. Акумулативна функция

Акумулиращата функция на застраховането е финансов инструмент, използван в застраховането, за да помогне на притежателите на полици да реализират спестявания във времето. Акумулиращата функция на застраховката работи като резервен фонд, позволяващ на хората да натрупват средства, които могат да бъдат използвани за бъдещи разходи или спешни случаи:

—Едно от основните предимства на акумулативната функция на застраховането е нейната гъвкавост. Застрахованите лица имат свободата да имат достъп до средствата, когато имат нужда от тях, без никакви ограничения или санкции.

—Функцията за натрупване в застраховането предлага на хората удобен начин да спестят пари и да се подготвят за бъдещи финансови нужди.

—Функцията за натрупване в застраховането работи, като позволява на физически лица или фирми редовно да депозират определена сума пари в сметка, подобна на спестовна сметка. Тези вноски могат да се правят на седмична, месечна или годишна база, в зависимост от условията на застрахователната полица.

1.1.2.6. Превантивна функция

Предотвратяването на застрахователния риск може да се постигне чрез следните методи:

—Контрол на застрахователните загуби: Форма на управление на риска, която намалява потенциала за загуби в застрахователна полица.

—Програма за предотвратяване на загуби: Включва охранителни патрули, видеокамери и защитени складови помещения.

—Избягване на потенциално вредни дейности и/или условия.

—Прехвърляне на риск на друга страна, както при сключване на застрахователна полица с компания, която желае да сподели риска, пред който е изправена.

1.1.2.7. Спестовна функция

Застраховката служи като инструмент за спестявания и инвестиции, застраховката е задължителен начин за спестяване и ограничава ненужните разходи на застрахования. С цел да се възползват от освобождаване от данък върху доходите, хората също инвестират в застраховка. Застраховането е от решаващо значение за

икономическото развитие, предлагайки финансова стабилност, насърчавайки инвестициите и подобрявайки управлението на риска. Насърчава бизнес активността, като намалява финансовите загуби, спестява за продуктивни инвестиции и поддържа дългосрочен растеж. Като се справя с демографските предизвикателства и развиващите се глобални рискове, застраховането е в основата на устойчивата икономическа стабилност и растеж:

1.1.2.8. Функция на услугите

Застрахователната услуга се състои от използване на авангардни технологични платформи за по-добро обслужване, независимо от канала, цифровата платформа, устройството или етапа от пътуването на клиента. Тези платформи често са изградени от самото начало, за да оптимизират достъпа от всеки ъгъл – да бъдат гъвкави, конфигурируеми и лесни за интегриране, използване и потребление.

1.1.3. РИСК В ЗАСТРАХОВАНЕТО

От гледна точка на застраховането рискът е шансът да се случи нещо вредно или неочаквано. Това може да включва загуба, кражба или повреда на ценно имущество и вещи или може да включва нараняване на някого:

–Риск в застрахователно-правен смисъл означава възможността за настъпване на определено събитие, което може да причини щети на имущество или да нарани телесната цялост на човек, тоест да причини смърт. Възможността за настъпване на риска изразява неговата несигурност, която е необходима, за да може даден риск да бъде застрахован. Това означава, че трябва да има възможност за пожар, наводнение, експлозия, кражба и т.н., за да може да се застрахова срещу тези рискове.

–Застрахователите оценяват и оценяват различните рискове, за да определят колко ще трябва да платят, ако притежателят на полица претърпи загуба за нещо, покрито от полицата. Това помага на застрахователя да определи сумата (премията), която да начисли за застраховка.

–За да могат да поставят финансова стойност на риска, застрахователите изчисляват вероятността застрахованият артикул или имущество да бъдат случайно изгубени, откраднати, повредени или унищожени, колко често това може да се случи и колко ще струва ремонтът или замяната.

1.1.3.1. Дефиниране на риска в застраховането

Рискът в застраховането е опасност, опасност, опасност, шанс за загуба, покрити от застраховката сума, застраховано лице или обект. Рискът е събитие или събитие, което не е планирано, но в крайна сметка се случва с финансови последици, водещи до загуба. Казано просто, застрахователните рискове са рискове или опасности, за които застрахователната компания се е съгласила да предостави обезщетение.

Рискът в застраховането се отнася до риска или шанса за възникване на нещо вредно или неочаквано, което може да включва загуба или повреда на ценни активи. Рискът в застраховането включва оценка на цената, която трябва да бъде

платена на притежателите на застрахователни полици, които са претърпели от настъпилата им загуба, която се покрива от полицата. Това включва различни видове рискове като кражба, загуба или повреда на имущество или също може да включва нараняване на някого; има шанс нещо неочаквано или вредно да се случи по всяко време.

Рискът се дефинира като възможност за възникване на неблагоприятно отклонение от очакваното, т.е. това, което хората искат да се случи, не се случва или обратното, това, което не искат да се случи, се случва. Когато се случат такива неочаквани събития, неизменно има усещане за загуба, която може или не може да бъде измерима в пари. Тъй като неблагоприятното отклонение от очакваното винаги води до загуба, рискът може да се дефинира и като възможност за възникване на загуба.

Рискът в застраховането може да се нарече възможността или шансът да възникне неочаквано събитие или събития, водещи до загуба на живот или загуба или повреда на имущество на лицето или компанията, които се застраховат, като плащат застрахователната премия, изчислена от застрахователите въз основа на вероятността от събитие и неговото въздействие. Рискът е всяко събитие или събитие, което никой не планира, но ако се случи, в крайна сметка причинява живот или финансова загуба на всяко лице или компания. Рискът не е нито неизбежен, нито предвидим. В случай на рискова застраховка или риск в застраховането, застрахователите оценяват полицата, взета от притежателя на полицата, и изплащат паричната сума (финансова стойност на причинените щети) въз основа на условията, обхванати в подхода за компенсиране на загубата, понесена от притежателя на полицата .

1.1.3.2. Класификация на риска

Рисковете могат да бъдат класифицирани по различни начини, но има определени разграничения, които са от особено значение за нашите цели. В застраховането се открояват три вида рискове, а именно:

- Финансови и нефинансови рискове,
- Динамични и статични,
- Чисти и спекулативни рискове,
- Фундаментални и специални рискове.

Финансовите рискове са рискове, при които резултатът от дадено събитие може да бъде измерен в парично изражение. Загубите могат да бъдат оценени и на тези загуби да бъде дадена подходяща парична стойност. Загубите могат да бъдат заменени, възстановени или поправени или дори да им бъде дадена подходяща разумна финансова подкрепа.

Динамичните рискове са тези, които произтичат от промени в икономиката. Промените в цените, вкусовете на потребителите, доходите, производството и технологиите могат да нанесат финансови щети на икономическите субекти. Тези динамични рискове обикновено са полезни за обществото в дългосрочен план, тъй като са резултат от корекции на неправилното разпределение на ресурсите. Статичните рискове включват тези щети, които биха настъпили дори и да няма промени в икономиката. Статичните рискове включват или унищожаване на активи,

или промяна на собствеността в резултат на нечестност или човешка слабост. Статичните рискове възникват с известна степен на редовност във времето и в резултат на това обикновено са предвидими.

Фундаменталните рискове включват щети от неличен произход и последствия. Те са групови рискове, които обикновено възникват от икономически, социални и политически явления, въпреки че могат да бъдат резултат и от физически събития. Те оказват влияние върху огромни сегменти или дори върху цялото население. Конкретните рискове включват щети, които произтичат от отделни събития и се усещат повече от индивидите, отколкото от цяла група. Те могат да бъдат статични и динамични. Безработицата, войната, инфлацията, земетресенията и наводненията са основни рискове. Пожар в къща или банков обир са специални рискове.

Спекулативният риск се отнася до ситуация, при която има възможност за загуба, но също и за печалба. Хазартът е добър пример за спекулативен риск. В хазарта рискът се създава съзнателно с надеждата за печалба. Терминът чист риск, от друга страна, се използва за описание на онези ситуации, при които има само шанс вредата да настъпи или да не настъпи. Един от най-добрите примери за чист риск е възможността за щети, свързани със собствеността върху даден актив. Човек, който купува превозно средство, например, веднага се изправя пред възможността нещо да се случи и да повреди или унищожи превозното средство.

1.1.3.3. Методи за справяне с риска

Съществуването на риск е източник на безпокойство за много хора, а несигурността, която го придружава, предизвиква безпокойство и безпокойство. Тъй като рискът е неприятен, човешката разумна природа кара човека да се опита да направи нещо. Хората обикновено се справят с риска по пет начина:

- Избягване,
- Задържане,
- Трансмисия,
- споделяне,
- Намаляване.

Рискът се избягва, когато индивидът откаже да приеме риск дори за момент. Това се постига, като не се ангажирате с действие, при което съществува риск. Избягването на риска е един от методите за справяне с риска, но се счита по-скоро за отрицателна, отколкото за положителна техника. Личният напредък на индивида и прогресът в икономиката изискват поемане на рискове. Ако избягването на риска се използва широко, ще пострада както индивидът, така и обществото. Поради тази причина избягването е незадоволителен подход при справяне с много рискове.

Задържането на риска е може би най-разпространеният начин за справяне с риска. Задържането на риска може да бъде съзнателно или несъзнателно. Съзнателното задържане на риска възниква, когато рискът се разпознае и не се прехвърля или смекчава. Когато няма възприемане на риска, тогава рискът се задържа несъзнателно. В тези случаи изложеното лице запазва финансовите последици, без да осъзнава, че го прави. Задържането на риска може да бъде

доброволно или неволно. Доброволното задържане на риск се характеризира с разбиране, че рискът съществува и с мълчаливо съгласие се предполага, че са включени вреди.

Рискът може да се прехвърля от едно лице на друго, което може да понесе повече риска. Пример за това е процесът на защита (хеджиране), при който индивидът се защитава от риска от промени в цената на един актив, като купува или продава друг, чиято цена се променя в изравнителна посока. Освен това рискът може да се прехвърля или прехвърля чрез договори. Договор без вреда, при който едно лице поема възможността за вреда, е пример за такова прехвърляне.

Рискът се споделя, когато има споразумение за споделяне на щетите. Рисковете се споделят по много начини в обществото. Един изявен пример за инструмент, при който има споделяне на риска, е корпорацията, тоест акционерното дружество. При тази форма на бизнес се обединяват инвестициите на голям брой хора. Редица инвеститори могат да обединят своя капитал, като всеки поема само част от риска, ако предприятието фалира.

Рискът може да бъде намален по два начина. Първият е с предотвратяване и контрол на щети. Почти няма източник на вреда, при който не могат да бъдат положени усилия за предотвратяване на вредата. Някои техники са предназначени да предотвратят възникването на щети, докато други са предназначени да контролират тежестта на щетите, ако се появят. В едно отношение предотвратяването на щети е предпочитаният метод за справяне с риска. Ако възможността за увреждане е напълно елиминирана, тогава рискът също ще бъде елиминиран. От друга страна, предотвратяването на щети се счита за неадекватен подход към управлението на риска.

1.1.3.4. Процес на управление на риска

Управлението на риска включва предприемане на стъпки за минимизиране на вероятността нещата да се объркат, концепция, известна като контрол на загубите. Това също така включва закупуване на застраховка за намаляване на финансовото въздействие на неблагоприятните събития върху компанията. Управлението на риска в застраховането включва:

- Идентифициране на риска,
- Оценка на риска,
- Намаляване на риска.

Застрахователните компании са изправени пред фундаментална промяна във външната среда и трябва да се адаптират съответно. Те трябва да се съобразяват с разширяващ се набор от рискове, технологии и източници на данни, нови регулаторни очаквания и променящи се изисквания на клиентите за това как създават и позиционират своите функции за управление на риска.

Идентифицирането на риска е ключът към процеса на застраховане. Застрахователната организация започва с идентифициране на всички ресурси, необходими за постигане на целите и задачите по отдел и по функция или услуга. Тези ресурси включват имуществото, пасивите, персонала и нетния доход на организацията.

Оценката на застрахователния риск е процесът, чрез който застрахователна компания определя размера на премията, като определя вероятността хората да подадат иск срещу застраховка. Целта е да се постигне баланс между доходността на застрахователя и потенциалните искове от притежателите на полици. Оценката на риска е методологията, използвана от застрахователите за оценка и оценка на рисковете, свързани със застрахователна полица. Същото помага при изчисляването на правилната премия за застрахован.

Намаляването на риска в застраховането означава намаляване на риска от загуба от настъпването на всяко нежелано събитие. Това е важен елемент за всеки застрахователен бизнес, за да се избегнат ненужни загуби. В застрахователните договори се уточняват различни клаузи и условия, така че да се осигурят минимални загуби на застрахователя.

ЧАСТ ВТОРА: ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ И ПОСРЕДНИЦИ

2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ПОСРЕДНИКИТЕ

Застрахователната дейност се извършва от застрахователни институции и застрахователни посредници. Застрахователна институция означава всяка корпорация, асоциация, партньорство, реципрочен обмен, междузастраховател, дружество за братска полза или друго лице, ангажирано със застрахователната дейност. Застрахователните корпорации са финансови посредници, които предлагат директни застрахователни или презастрахователни услуги, осигуряващи финансова защита срещу възможни опасности в бъдеще. Осигурителните институции извършват дейности, свързани с:

→ Сключване и изпълнение на застрахователни договори за тези видове застраховки, за които са регистрирани.

→ Извършват само животозастраховане или са регистрирани за извършване на общо застраховане.

→ Сключване на договори за съзастраховане и презастраховане, както и работи, свързани с регистриране на рискове, застрашаващи живота и имуществото на хората.

→ Предприемане на дейности по заснемане, оценка и изплащане на щети, посредничество при продажба и продажба на остатъци от застраховани повредени вещи.

→ Въвеждане на мерки за предотвратяване, намаляване и отстраняване на щети и рискове, представляващи опасност в общото застраховане.

→ Посочване на други интелектуални и технически услуги, свързани със застрахователни и презастрахователни въпроси.

Застрахователните компании са организации, които предоставят финансова защита срещу потенциални загуби, като злополуки, заболявания или имуществени щети. Те правят това, като продават застрахователни полици на физически лица и фирми, които осигуряват определен размер на покритие в случай на загуба. Застрахователните компании правят пари, като събират премии от притежателите на полици и като инвестират тези премии в различни финансови инструменти:

→ Дейността на застрахователните компании е фокусирана върху операция за натрупване на богатство чрез приноса на застрахования и по този начин гарантиране на финансова подкрепа при неблагоприятно икономическо събитие.

→ Принципът на солидарност в застраховането се отнася до идеята, че застрахователните рискове на група лица или образувания се споделят между всички членове на групата, независимо от техния индивидуален рисков профил. Принципът на солидарност е важен аспект на застрахователните системи, тъй като гарантира, че всички членове на групата имат достъп до защита, независимо от техните индивидуални обстоятелства, и също така помага за разпределяне на риска в цялата група, което може да направи застраховката по-достъпна за всички

→ Застрахователните компании могат да бъдат от различни видове в зависимост от тяхната правна конституция: взаимоспомагателни компании, корпорации, кооперации и социалноосигурителни споразумения.

→ Застрахователните компании могат да работят в един или няколко клона, стига да отговарят на необходимото разрешение от регулаторния орган. Някои от тях са:

-Животозастраховане: осигурява финансова защита за бенефициентите на притежателя на полицата в случай на смърт на притежателя на полицата.

-Здравна застраховка: осигурява финансова защита за медицински разходи, включително посещения при лекар, болничен престой и лекарства с рецепта.

-Застраховка на имущество и злополука: осигурява финансова защита за щети или загуба на имущество, като домове, коли и бизнес. Това включва застраховка гражданска отговорност, която покрива искове на трети страни за щети.

-Автомобилна застраховка: осигурява финансова защита за щети или загуба на превозни средства, както и покритие на отговорност за наранявания или щети, които притежателят на полицата може да причини на други хора или тяхна собственост, докато управлява превозно средство.

→Застрахователните компании трябва да разполагат с достатъчно финансови средства и платежоспособност, поради което законодателството им налага много ограничения.

→Физическите лица не могат да извършват дейност, тъй като законовите разпоредби търсят постоянство и стабилност в този сектор.

→Застрахователните компании са постоянно регулирани, за да позволят най-високото ниво на доверие да бъде отразено между застрахованите и инвеститорите.

2.1.1. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ

Застрахователната компания може да се определи като финансова институция, която се занимава със защитата на лица и обекти срещу рискове. Тези компании като финансови институции събират големи суми пари, наречени премии от лица и организации, за да застраховат животи и имоти. Функции или роли на застрахователните компании:

→ **Обединяване на рисковете:** Застрахованите плащат премии, които се обединяват във фонд. На претърпелите загуби се изплащат компенсации от фонда.

→ **Стимулиране на разширяването** на търговските и промишлените банки: Предприемачите се насърчават да разширяват бизнеса си, като са напълно наясно, че ще получат обезщетение, ако понесат определени загуби.

→ **Преки инвестиции**: Те понякога инвестират в производствените сектори - промишленост, селско стопанство, търговия и т.н., с техните големи резерви от премии.

→ **Предоставяне на капитал** на инвеститорите: Те отпускат дългосрочни заеми на предприемачи за инвестиции в производствени сектори.

→ **Предоставяне на инвестиционни съвети**: Те предоставят финансова сума за инвеститорите.

2.1.2. ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛИТЕ

Застрахователни търговски представители продават застрахователни полици. Те се обаждат и се срещат с настоящи и потенциални клиенти, за да разширят клиентската си база. Обикновено основната им цел е да получат информация за нуждите на клиентите и да ги свържат със застрахователните полици, които предлагат:

→ Застрахователен представител служи като точка за контакт на клиента в застрахователните компании. Техните отговорности включват проучване на възможностите на клиентите, достигане до потенциални клиенти, за да предложат продукти и услуги, обсъждане на условия и политики, предоставяне на подробни съвети и подпомагане при всяка процедура, осигуряване на удобство и удовлетворение на клиентите.

→ Освен осигуряването на продажбите, застрахователният представител може също така да обработва молби и искове, като същевременно се придържа към политиките и разпоредбите на компанията.

→ Освен това те могат да изпълняват и канцеларски задачи, като обработка на обаждания и кореспонденция, уреждане на срещи и поддържане на записи на всички транзакции.

2.1.3. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО-БРОКЕРСКИ КОМПАНИИ

Застрахователните брокери служат като посредници между потребителите и застрахователните компании. Те представляват своите клиенти, а не застрахователи, но печелят комисионни от превозвачите. Брокерите се занимават с всички видове застрахователни линии за физически лица и фирми. Брокерът е посредник между купувач на застраховка и застрахователна компания. Брокерът работи на комисионна и може да бъде физическо лице, работещо независимо, или брокерска фирма, която наема множество брокери. Застрахователният брокер може да работи само с един вид застрахователен продукт или с много.

→ Застрахователните брокери представляват притежател на полица или купувач на застраховка, а не застрахователни компании. Въпреки че могат да представят застрахователни полици за застраховател, те нямат законното право да

действат от името на компанията. Например брокерът няма да има правомощия да издава полица или да определя премиите на полица.

→ Застрахователните брокери и агенти трябва да получат държавен лиценз и да спазват застрахователните разпоредби. За да се класира за лиценз, брокерът трябва да отговаря на строги квалификации.

Застрахователният брокер е професионалист, който действа като посредник между потребител и застрахователна компания, като помага на първите да намерят полица, която най-добре отговаря на техните нужди. Застрахователните брокери представляват потребителите, а не застрахователните компании; следователно те не могат да обвържат покритие от името на застрахователя. Застрахователният брокер прави пари от комисионни от продажбата на застраховки на физически лица или фирми. Повечето комисионни са от 2% до 8% от премиите, в зависимост от държавните разпоредби. Брокерите продават всички видове застраховки, включително здравна застраховка, застраховка на собствениците на жилища, застраховка срещу злополука, застраховка живот.

2.1.4. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ АГЕНТИ

Застрахователен агент е представител, който продава полицата от името на застрахователна компания. Агентът помага на потребителите да изберат правилната застраховка въз основа на техните нужди, но представлява застрахователна компания. Застрахователните агенти ще продават и договарят различни застрахователни полици. Обикновено има два вида агенти, единият е независим агент, а вторият е изключителен агент:

→ Независимите агенти представляват много застрахователни компании и получават комисионна за услугите си.

→ Ексклузивните агенти са тези, които са разположени изключително за продажби на застрахователни полици на една компания. Комисионната им може да бъде под формата на заплата.

Застрахователен агент означава търговски и/или сервизен представител на застрахователна компания. Терминът застрахователен агент обхваща всяко лице, което продава, продава, разпространява или обслужва покритите продукти на застрахователна компания, включително, но не само, лице, което представлява само една застрахователна компания, лице, което представлява повече от една застрахователна компания и банка или брокер-дилър на ценни книжа, който продава всеки покрит продукт на застрахователна компания.

2.1.5. БАНКОЗАСТРАХОВАНЕ

Банковото застраховане се отнася до застрахователния продукт, продаван от банките. Bancassurance е сложна дума от френски, Banque (банка) и Assurance (застраховка). В тесен смисъл банковото застраховане означава застрахователния продукт, продаван от банките, а в широк смисъл банковото застраховане означава бизнес съюз между банки и застрахователни компании. Bancassurance = сложна дума от Banque (банка) + Assurance (застраховка):

— Ако някой се застрахова в банката, застрахователната премия ще намалее. Застрахователната премия се състои от нетна премия, която се превръща във финансов ресурс за плащане за клиента, и оперативните разходи на застрахователната компания за продажба и поддържане на застрахователна полица. Тъй като банката продава застрахователни продукти, използвайки съществуващата добре изградена клонова мрежа и организация на продажбите, застрахователната премия обикновено е по-ниска от тази на застрахователната компания.

— Клиентът може да намери комбиниран продукт, който съчетава предимствата на банкови продукти и застрахователни продукти, и да получи „услуга на едно гише“, която управлява активите му от една точка (всеобхватен финансов портал). Освен това застрахователната компания може да изгради нова търговска мрежа, използвайки стабилната клонова мрежа на банката, като банката може да си осигури нов източник на приходи.

2.1.6. ПРОМЕНИ В ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ КОМПАНИИ НА БАЗА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА НА НАУКАТА

Промените в климата, технологиите, работната сила и очакванията на клиентите/обществото, съчетани с макроикономическа и геополитическа нестабилност, принуждават предприятията по целия свят да трансформират своята технологична инфраструктура, продукти и услуги, бизнес модели и организационна култура.

1.Застрахователната индустрия има потенциала да постигне още по-голямо социално благо, до голяма степен защото те вече действат като „мрежа за финансова безопасност“ на обществото, осигурявайки подкрепа срещу финансови загуби за безброй рискове по целия свят. Застрахователните компании осъзнават, че имат по-голяма роля в подпомагането за предотвратяване на риска, смекчаване на тежестта на загубите и премахване на пропуски в защитата на животозастрахователните и неживотозастрахователните услуги на глобалните пазари, особено в лицето на нарастващия брой неща, които изглеждат финансово неустойчиви .

2.Катастрофалните промени в климата, експлозията на киберпрестъпността и опасенията относно огромното неосигурено и недостатъчно осигурено население подтикват много застрахователи да преосмислят как да противодействат на смущенията, причинени от променящата се среда, и да помогнат на потребителите във всички сегменти да ги предотвратят или смекчат. рисковете, преди да се случат, вместо просто да плащате за възстановяване и възстановяване след факта. Дори и най-екстремните събития да изглеждат неизбежни, застраховането, съчетано с проактивно управление на риска, може да помогне за минимизиране на степента на тяхното въздействие върху засегнатите лица и общности.

2.2. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР

2.2.1. ЗНАЧЕНИЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР

Застрахователният пазар е просто "покупко-продажба на застраховка". Потребители или групи купуват застраховка за управление на риска от застрахователи, предлагащи покритие за специфични рискове.

—Застрахователният пазар функционира в свободна пазарна среда, регулирана от държавни или транснационални закони. Пазарът е публична търговия за покупка и продажба на продукти и услуги и като такъв застрахователният пазар е свободен пазар, управляван от законите на търсенето и предлагането, където продавачите и купувачите действат свободно в рамките на регулаторната рамка, но се контролират от обществеността тела.

—Има няколко вида застрахователни дружества в зависимост от правната им конституция: акционерни дружества, взаимно застрахователни дружества, кооперации и дружества за взаимопомощ.

—Застрахователните компании могат да работят в една или повече бизнес линии (злополуки, автомобили, пожар, гражданска отговорност и др.), но винаги с необходимото разрешение от регулаторния орган.

—Класификацията по бизнес линии е фундаментална за подреждането на рисковете, като ги разделя на групи с общи характеристики, за да се гарантира, че тяхната обработка и оценка са подходящи. За да се постигне по-голяма прецизност, тези направления на дейност обикновено се подразделят на категории, които групират заедно свързаните рискове.

—За осигуряване на правилното функциониране на дейността, държавата регулира други характеристики на застрахователните компании, като: тяхното икономическо измерение, изключителността на дейността им, техните финансови гаранции и платежоспособност, специализираното обучение на техните служители и др.; в същото време той също контролира, наблюдава и одитира, по-специално, функционирането на застрахователните компании.

2.2.1.1. Застрахователни субекти

Субектът се отнася до лице или организация, притежаващи отделни и различни законови права, като физическо лице, партньорство или корпорация. Субектът може, наред с други неща, да притежава собственост, да се занимава с бизнес, да сключва договори, да плаща данъци, да съди и да бъде съден.

Застрахователен субект означава всеки субект, включително всяка застрахователна компания, брокер, който има или е имал действителна или потенциална отговорност, задължения или задължения по или по отношение на която и да е застрахователна полица или всякакви споразумения или споразумения, свързани с която и да е застрахователна полица. Застрахователните дружества са клонове на застрахователни дружества, създадени под егидата на законите. Застрахователно дружество означава презастраховател, застраховател, застрахователен пул или застрахователна асоциация.

Основната стабилност на застрахователния сектор се крие в структурата на пазара и силата на органите, отговарящи за неговото регулиране и надзор. Застрахователните компании са подкрепени от техническа и правна система, която е отговорна за гарантиране на тяхното функциониране и за запазване на правата на притежателите на полици:

–Понастоящем и в референтната рамка на развитите страни застрахователният пазар функционира в свободна пазарна среда, регулирана от държавни или транснационални закони, какъвто е случаят в страните от Европейския съюз.

–Пазарът е публична търговия за покупка и продажба на продукти и услуги и като такъв застрахователният пазар е свободен пазар, управляван от законите на търсенето и предлагането, където продавачите и купувачите действат свободно в рамките на регулаторната рамка, но се контролират от публични органи.

2.2.1.2. Структура на собствеността на застрахователния пазар

Структурата на собствеността е важен двигател на корпоративната стойност и представяне. Застрахователният пазар се характеризира с множество организационни форми, съжителстващи на пазара, включително асоциации за взаимно застраховане, застрахователи на акции, асоциации на Loyds и обществени застрахователи. В фондовите застрахователни корпорации преобладава ясното разделение на страните собственик, мениджър и клиент. Сред тези групи стимулите на клиентите и собствениците си противоречат.

–Собствениците желаят ръководството да максимизира печалбите на компанията, докато притежателите на полици търсят евтино застрахователно покритие. Всички искове, изплатени на притежателите на полици, имат пряк отрицателен ефект върху печалбата на капиталовите инвеститори.

–Акционерите имат стимула да увеличат дивидента на фирмата за сметка на клиентите.

–Ръководството е длъжно да намери ефективно равновесие между противоречивите цели на другите две групи по интереси.

–Групите клиенти и инвеститори се обединяват във взаимозастрахователни асоциации. Застрахованите лица са собственици и клиенти на фирмата едновременно). Следователно конфликтите на интереси между притежателите на полици и собствениците са вътрешни.

–Няма конфликт между целта за максимизиране на печалбата на собствениците и намаляване на разходите на клиентите, тъй като остатъчните печалби на компанията в крайна сметка се прехвърлят изцяло обратно на притежателите на полици, напр. чрез намалени застрахователни премии клиентите печелят остатъчните печалби на фирмата и съответно понасят евентуални загуби. Освен това притежателите на общи полици имат по-пряко влияние върху компанията. Основната цел на взаимното управление е да предостави на собствениците/клиентите на сдружението качествена и евтина застрахователна защита.

2.2.2. РАЗМЕР И ДВИЖЕНИЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР

По-голямата прозрачност на информацията насърчава клиентите да участват по-активно в закупуването на здравни осигуровки. Освен това нарастващият разполагам доход се очаква да стимулира растежа на пазара. Нарастващата конкуренция осигурява по-добро качество на услугите на осигуреното лице, но увеличаващите се разходи могат да се докажат като ограничаване на растежа на пазара. Очаква се съвременният технологичен напредък в застрахователната индустрия да даде огромни възможности за нарастващия пазар.

—Застрахователният пазар се състои от продажби на застрахователни продукти от субекти (организации, еднолични търговци и партньорства), които се ангажират с анюитети и застрахователни полици. Доставчиците на застрахователни услуги инвестират премии, за да изградят портфолио от финансови активи, които да бъдат използвани срещу бъдещи искове. Преките доставчици на застраховки са субекти, които се занимават с първично застраховане и поемат риска от анюитети и застрахователни полици. Доставчиците на презастраховане са предприятия, които поемат целия или част от риска, свързан със съществуваща застрахователна полица или набор от полици, първоначално сключени от друг застрахователен превозвач (директен застрахователен превозвач).

—Основните видове застраховки са застраховка живот, застраховка имущество и злополука, здравна и медицинска застраховка. Животозастраховането се отнася до застраховката, която покрива пакета от жизненоважни обезщетения за индивида. Различните режими са онлайн, офлайн. Услугите се използват от корпоративни и индивидуални крайни потребители.

2.2.3. ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Застрахователният брокер е лице, което има лиценз да продава застраховки и обикновено работи с множество застрахователни компании, които предлагат различни продукти на клиента. Застрахователното посредничество е посредничество при договаряне на застрахователно и презастрахователно покритие и при реализиране на искове за обезщетение след настъпване на застрахователно щетно събитие от името и за сметка на своите клиенти във връзка със застрахователни и презастрахователни компании. Брокерската дейност в застраховането включва:

—Действа от името на клиенти и дава съвети в интерес на клиентите.

—Помощ за идентифициране на индивидуални и/или бизнес рискове, за да се реши какво да се застрахова и как да се управляват тези рискове по други начини.

—Застрахователните брокери могат да предоставят технически съвети, които могат да бъдат много полезни, ако трябва да се направи иск.

—Брокерите са наясно с условията, покритието и изключенията и разходите на широка гама от конкурентни застрахователни полици, така че те могат да ви помогнат да намерите най-подходящото покритие за конкретните обстоятелства на компанията, която търси застраховка.

—Брокерите могат да помогнат при договарянето и определянето на размера на застраховката с избрания застраховател.

Основната работа на застрахователния брокер е да намери на своите клиенти най-добрата застрахователна полица на най-добра цена. Когато се наема брокер, той преглежда застрахователни оферти от много компании, за да намери правилния избор. Застрахователните брокери са професионалисти, които трябва да положат изпити и да продължат редовното продължаващо обучение, за да бъдат лицензирани да работят в своята провинция. След като се срещне с нов клиент, първото нещо, което брокерът ще направи, е да определи какви са застрахователните нужди на клиента. В зависимост от вида застраховка, която клиентът купува, той може да зададе няколко въпроса или може да поиска документация под формата на доклади от инспекции, оценки, оценки на имоти и др.

2.2.4. ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО В ЗАСТРАХОВАНИЕТО

Представителството в застраховането представлява изготвяне и сключване на застрахователни договори от името и за сметка на една или повече застрахователни компании, създадени за застрахователни продукти, които не се конкурират помежду си. Декларацията е фактическа декларация, направена от застрахования по време на или преди издаването на полицата, за да предостави информация на застрахователя и по друг начин да го накара да сключи застрахователен договор.

Представителството се отнася до акта на разкриване на важна информация в писмена или устна форма, която ще помогне на разкрития да формира правилния курс на действие. В застраховането тази информация е от решаващо значение за изготвянето на полицата от застрахователя. Неразкриването на важна информация може да анулира застрахователния договор. Представителство в застраховането означава, че определено представителство и гаранционна застрахователна полица по отношение на основните представителства, получени от продавача на собствени разходи и разходи, отговарящи на следните минимални изисквания:

- покритие за Загуби, произтичащи от нарушение или неточност на Основните изявления,
- срок на полицата, който изтича не по-рано от Датата на приключване,
- общ лимит на отговорност,
- изключения, разумно приемливи за купувача.

Представителството се отнася до всички изявления, които продавачът прави преди сключването на договор за продажба, на които се очаква другата страна да разчита. Декларацията е изявление на минали или настоящи факти, направено пред застраховател от, или по пълномощие, кандидат за застраховка или бъдещ застрахован, при или преди сключването на застрахователен договор като стимул за неговото сключване.

2.2.5. БЪДЕЩЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР

Пет фактора влияят върху застрахователната дейност: социални, технологични, икономически, екологични и политически. Тяхното влияние непрекъснато нараства. Социалната нестабилност, технологичният срив, демографските промени и изменението на климата водят до свят, в който застрахователите трябва да покриват по-голям диапазон и честота на повишени

рискове. Дружествата, работещи на застрахователния пазар, в предстоящия период трябва да се фокусират върху:

–По-напреднал подход към технологиите, клиентите, партньорствата и служителите,

– Овластяване на дигиталните иновации чрез преосмисляне на изживяването на клиентите, създаване на положителна обратна връзка между техническите възможности, разпространението и обслужването на клиентите,

–Ускоряване на трансформацията чрез рационализиране на ключови операции и управление на риска за стимулиране на приходи, бизнес иновации, растеж и устойчивост,

–Експерименти с интегрирани, многоканални точки на взаимодействие, включително екосистеми и вградена застраховка,

–Персонализирайте покритията и предоставяйте услуги, като използвате потребителски и пазарни данни, за да създадете подходящи оферти, информирани от AI за различни сегменти,

–Автоматизирана инфраструктура, която измерва ефективността на изкуствения интелект,

–Застрахователните компании използват технологии, за да защитят бизнеса си, като го направят по-устойчив, сигурен и рентабилен, както и да го развият, като преосмислят стойността, която създават, и увеличат скоростта, с която оперират на масово ниво.

–Гъвкава технологична база и стратегическа информационна функция.

ЧАСТ ТРЕТА: ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

3.1. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЯ

3.1.1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА

Основната правна рамка, която урежда условията и начина за извършване на застрахователна и презастрахователна дейност, начина и условията за извършване на дейност по застрахователно посредничество и надзора върху дейността на застрахователните дружества, застрахователните брокерски дружества и дружествата за застрахователно представителство в Република Северна Македония представлява Закона за осигурителния надзор, Закона за задължителното застраховане по пътищата, Закона за доброволното здравно осигуряване, Закона за изплащане на пенсиите и пенсионните обезщетения в областта на капиталово капиталовото пенсионно осигуряване, Законът за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, Законът за застрахователния надзор включва основните застрахователни принципи на Международната асоциация на застрахователните надзорници (IAIS), както и правилата, съдържащи се в първо поколение застрахователни директиви на Европейския съюз (ЕС).

3.1.2. ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ

Основната цел на застрахователните компании е доброто управление на риска, който може да възникне по време на операцията, т.е. риска, произтичащ от избора на застрахователните иски, които ще бъдат приети. В Република Северна Македония се предлагат и използват следните застрахователни продукти:

- Застраховка срещу последици от злополука - злополука,
- Здравно осигуряване,
- Застраховка на МПС,
- Застраховка на релсови превозни средства,
- Застраховка на самолети,
- Застраховка на плавателни съдове,
- Застраховка на стоки в транспорта,
- Застраховка на имущество срещу пожар и природни бедствия,
- Други имуществени застраховки,
- застраховка Гражданска отговорност на МПС,
- Застраховка гражданска отговорност на самолета,
- Застраховка Гражданска отговорност при използване на плавателни съдове,
- Обща застраховка Гражданска отговорност,
- Кредитна застраховка,
- Застраховане на гаранции,
- Застраховка за финансови загуби,
- Осигуряване на правна защита,
- Застраховка на туристическа помощ,
- застраховка живот,
- Застраховка за брак или майчинство,
- Застраховка живот във връзка с дялове в инвестиционни фондове.

3.1.3. МЕТОДИ НА ПРОДАЖБА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ

Застрахователните компании продават своите застрахователни продукти чрез своята мрежа за директни продажби или чрез канали за дистрибуция, най-важните от които традиционно са брокерите на застрахователни агенти. С участието на банките в продажбата на застрахователни продукти започва развитието на банковото застраховане и оттогава то се разпространява все повече и повече в целия свят:

–Най-често прилаганите начини за продажба на застрахователни продукти са директните продажби. При този начин на продажба застрахованият закупува застрахователния договор от централата или от клоновете на застрахователната компания.

–Застрахователните агенти сключват договори само с една застрахователна компания и продават застрахователни продукти само от нея. Агентите трябва да прилагат умения за продажба, да познават добре застрахователните продукти и да

знаят как да отговорят на всеки въпрос от потенциални купувачи на застрахователни продукти.

—Застрахователно-брокерската компания има възможност да сключва договори за продажба на застрахователни продукти с всички застрахователни компании. Застрахователните брокери трябва да прилагат умения за продажба, да познават добре застрахователните продукти и да знаят как да отговорят на всеки въпрос от потенциалните купувачи на застрахователни продукти.

—В най-тесен смисъл банковото застраховане предполага продажба на застрахователни продукти чрез банка, докато в по-широк смисъл се определя като съвместно предприятие на банки и застрахователни компании, за да се даде възможност на застрахователните продукти да достигнат до потребителите на банкови услуги.

3.1.4. ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ

В края на 2022 г. на застрахователния пазар в Република Северна Македония активно работят 16 застрахователни компании, от които 11 компании се занимават с общо застраховане, а 5 са с животозастраховане. В областта на посредничеството към края на 2022 г. действат 42 застрахователни брокерски дружества, 12 застрахователни представителства и 8 банки, които извършват дейност по застрахователно представителство:

—Застрахователните компании наемат 1926 работници в края на 2022 г., което е с 6,8% повече в сравнение с началото на годината (2021: 1803).

—Застрахователните компании са предимно собственост на чуждестранни юридически лица от финансовия сектор (73,53%), които присъстват частично или изцяло в 14 от общо 16 застрахователни компании на пазара. Освен това 12 застрахователни компании са част от застрахователни групи, базирани в страни-членки на ЕС, докато две застрахователни компании са изцяло собственост на местни инвеститори.

3.1.4.1. Премия по брутна полица - GPP

В периода от 2012 г. до 2022 г. има увеличение на брутната премия по полица (BPP) в общ размер от 7 013 622 MKD през 2012 г. до 12 785 429 MKD през 2022 г., което представлява увеличение от 82,3% за целия период или средногодишно от 6,9% средно на година. В раздела за общо застраховане BPP също регистрира увеличение от 6 415 488 MKD през 2012 г. до 10 508 927 MKD през 2022 г., което представлява увеличение от 63,8% за целия период, т.е. увеличение от 5,3% на средногодишна база. В раздела за животозастраховане BPP е реализиран в размер на 598 134 денара през 2012 г. срещу 2 276 502 денара през 2022 г., което е увеличение от 80,6% или 6,7% средно на година. Данните показват, че животозастраховането е започнало да има значителна възходяща тенденция.

3.1.4.2. Структура на участието

Застрахователният сектор в Република Северна Македония се характеризира с ниска концентрация, което е предпоставка за функционираща пазарна

конкуренция. Индексът на Херфиндал, изчислен чрез ВРР, през 2022 г. е 738,09 (2021 г.: 747,46). Подобен резултат показва измерването на индекса чрез активите на застрахователните компании при 786,90 през 2022 г. (2021: 812,88). Анализирани по застрахователни групи, по-висока концентрация е налице в животозастраховането, поради малкия брой компании в тази област. За животозастрахователните компании индексът на Herfindahl, измерен според ВРР, е 2 216,13 (2021: 2 407,60), докато, измерен според активите на компаниите, е 2 848,08 (2021: 2 960,76).

3.1.4.3 Сключени договори

През 2022 г. застрахователните дружества са сключили 1 776 968 договора (полици) за застраховки, което е ръст от 15,86% спрямо 2021 г., когато са сключени 1 533 706 договора. От общия брой сключени договори 1 713 715 полици са по общо застраховане, което представлява увеличение от 16,31% спрямо броя на договорите през 2021 г. (2021: 1 473 386 договора), а 63 253 са договорите за застраховка живот, т.е. ръст от 4,86% спрямо 2021 г.

През 2022 г. чрез застрахователно-агентски дружества са сключени 98 975 застрахователни договора (полици) (2021: 78 424), което е с 26,2% повече от предходната година. Чрез банки през 2022 г. са сключени 203 587 застрахователни договора (2021: 184 649), което представлява увеличение от 10,3% спрямо предходната година.

3.1.4.4. Изплатени брутни искове

През 2022 г. застрахователните компании са платили брутна сума на щети от 5,13 милиарда денара. В сравнение с 2021 г. 4,16 милиарда денара. Брутно изплатените обезщетения са се увеличили с 12,74%. Делът на презастраховането в брутните изплатени щети е 14,58%.

В структурата на брутните изплатени претенции през 2022 г. с най-голям дял са претенциите по застраховка "Автомобилна отговорност" с 55,1%, следвани от претенциите по имуществени застраховки с дял 19,1%, изплатени претенции по застраховки "Живот" с 16,6%, претенции за застраховка Каско на МПС 13,6% и застраховка на лица последствията от злополука с 8,6% от общо изплатените щети.

3.1.4.5. Структура на актива

Общите активи на застрахователните компании към 31.12.2022 г. възлизат на 30 393 398 хил. денара и са по-високи с 6,6% в сравнение със ситуацията в края на 2021 г. (31.12.2021 г.: 28 512 618 хил. денара). Ако се анализира структурата на активите по застрахователни компании, може да се заключи, че основната категория животозастрахователни компании са инвестициите в държавни дългови ценни книжа и депозити в банки. От друга страна, общозастрахователните компании имат разнообразна структура на активите, където инвестициите в държавни дългови ценни книжа и депозити в банки представляват половината от общата стойност на активите, докато другата половина е представена от вземания, част от брутната технически резерви, прехвърлени в презастраховане, недвижими имоти и други материални и нематериални активи, инвестиции в дялове в отворени инвестиционни

фондове, активни срокове, инвестиции в акции, както и инвестиции в гаранционния фонд към Националното осигурително бюро.

3.1.4.6. Структура на източниците на средства

Източниците на средства на застрахователните компании през 2021 г. бележат ръст от 11,06% спрямо 2020 г.

Брутните технически резерви имат най-голям дял от 60,47% в структурата на източниците на активи на застрахователните компании (2020 г.: 60,39%) и имат увеличение от 11,22% спрямо предходната година.

Следващата категория с дял от 28,25% в структурата на източниците на средства е капиталът и резервите, които се увеличават с 6,84%.

Задълженията на застрахователните компании, които в структурата на източниците участват с 6,20% (2020: 6,27%), бележат ръст от 9,88% спрямо предходната година. В структурата на пасивите с най-голям дял са другите задължения (46,54%), задълженията от презастраховане и съзастраховане (47,65%) и задълженията от пряко застраховане (5,80%).

3.2. ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯТ ПАЗАР В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

3.2.1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ЗАСТРАХОВКАТА

Застраховането в Република България е дейност, при която застрахователните дружества събират средства от физически и юридически лица и се задължават да осигурят застрахователно покритие през периода на застраховката, изплащане на щети или изплащане при риск:

–Застрахователните договори са формални (необходима форма за реалност) полици. Особеност на застрахователните договори е, че те са случайни, тъй като към момента на сключването им страните не знаят точния обем на задълженията, които ще възникнат за тях.

–В България застрахователните дружества са акционерни дружества, които работят при лицензионни условия или смесени застрахователни кооперации. Лицензът се издава от Комисията за финансов надзор. Акционерното застрахователно дружество издава само поименни нетекущи акции с право на един глас всяка.

–Осигуряването може да бъде задължително и доброволно. Задължителни застраховки са Гражданска отговорност на водачите, "Трудова злополука", "Злополука на пътници в обществения транспорт". Всички, които не са задължителни по закон, като каско, застраховка живот и помощ при пътуване, са доброволни.

–По принцип застраховането е банковоподобна организация, която събира средства с цел натрупване и при изтичане на договора или при настъпване на застрахователно събитие изплащане на предварително определена сума. Най-общо застраховането се организира с цел обезщетяване на физическо или юридическо лице

в случай на събитие с известна степен на несигурност и незнание от страна на лицето.

3.2.2. ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ

Като застрахователни продукти в Република България се предлагат:

Раздел I:

1. Застраховка живот:

а) животозастраховане, което включва застраховка само за доживяване до определена възраст, застраховка само за смърт, застраховка за доживяване до определена възраст или при по-ранна смърт, застраховка живот с връщане на премии;

б) анюитети;

в) допълнителна застраховка, сключена в допълнение към застраховката живот, по-специално застраховка срещу телесна повреда, неработоспособност, застраховка срещу смърт в резултат на злополука и застраховка срещу инвалидност в резултат на злополука или болест.

2. Застраховка за брак, застраховка за раждане.

3. Животозастраховане, свързано с дялови единици и индексирано:

а) животозастраховане, което включва застраховка само за доживяване до определена възраст, застраховка само за смърт, застраховка за доживяване до определена възраст или при ранна смърт, застраховка живот с връщане на премии, застраховка за брак, застраховка при раждане;

б) анюитети;

в) допълнителна застраховка, сключена в допълнение към застраховката живот, по-специално застраховка срещу телесна повреда, неработоспособност, застраховка срещу смърт в резултат на злополука и застраховка срещу инвалидност в резултат на злополука или болест.

3.2.3. НАЧИН НА ПРОДАЖБА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ПРОДУКТИ

Застрахователните продукти могат да се продават директно от застрахователни компании (често чрез уебсайтове), чрез застрахователни посредници (брокери, агенти) или от предприятия като авиокомпани, туристически агенции, оптики или продавачи на електронни уреди. Продавачите на застрахователни продукти трябва да предоставят основна информация за себе си и застрахователния продукт, преди да бъде подписан договор.

Застрахователните посредници са известни още като агенти или брокери. Те свързват застрахователна компания, която предлага застраховка за физически лица, семейства и фирми с тези, които се нуждаят от нея. Посредниците могат да бъдат свързани с отделни застрахователни компании или да работят само с една. Много застрахователни продукти са сложни и могат да бъдат направени по поръчка за големи предприятия с уникални рискови експозиции. Посредниците са особено необходими за тези продукти, тъй като неправилната информация, споделена между купувача (потребителя на застрахователни услуги) и продавача (застрахователя),

може да доведе до катастрофални финансови последици и за двете страни, включително пазарен срив.

3.2.4. ВИДОВЕ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ

Застрахователният пазар в България запазва стабилното си развитие в края на 2023 г., като двата основни показателя – премиен приход и управление на активите запазват възходящата си тенденция. Това става ясно от обобщените данни на Комисията за финансов надзор (КФН) за последното тримесечие на 2023 г., базирани на представените финансови резултати на 34 застрахователни компании, опериращи на българския пазар (24 в общото застраховане и 10 в животозастраховането):

1. Общият премиен приход за четвъртото тримесечие на 2023 г. е в размер на 4 382 136 797 лв., което представлява ръст от 32,81% на тримесечна база, спрямо юли-септември (3 289 346 995 лв.) и ръст от 21,34% на годишна база спрямо до 3 611 303 984 лв. отчетени към 31 декември 2022 г.

Изплатените обезщетения се увеличават с 24,79% до 1 865 460 568 лв. на тримесечна база спрямо 1 494 937 598 лв. отчетени към 30 септември 2023 г. и ръст от 28,50% на годишна база от 1 451 677 823 лв., отчетени през последното тримесечие на 2022 г.

Номиналният размер на активите нараства с 3,41% на тримесечна база до 7 917 833 179 лв. от 7 656 398 610 лв. към 30 септември 2023 г.

През последното тримесечие на миналата 2023 г. 24-те дружества в Общото застраховане са продали застраховки за общо 3 656 650 060 лв., което представлява ръст от 32,71% на тримесечна база спрямо юли-септември 2023 г., когато са отчетени 2 755 361 291 лв. премиен приход. На годишна база обаче спрямо октомври-декември 2022 г. увеличението е по-слабо, с 22,46% от 2 985 913 862 лв.

2. Най-голям дял заемат полиците за МПС (69,51% или 2 541 557 570 лв., от които по застраховка "Гражданска отговорност при притежаването и използването на МПС" (1 539 218 074 лв.) и по доброволна застраховка "Автокаска" за не-релсови сухопътни превозни средства (лв. 1 002 339 496), следвани от застраховки "Пожар и други бедствия" (11,96% или 437 244 245 лв.), "Кредити, гаранции, различни финансови загуби и съдебни разноски" (6,40% или 234 002 869 лв.), "Медицински разноски" (3,46% или лв. 126 610 469), „Морско, авиационно и транспортно застраховане“ (2,62% или 95 786 592 лв.), „Оказване на помощ“ (2,26% или 82 787 711 лв.), „Застраховки, свързани със защита на доходите и обезщетения на работниците“ (1,96% или 71 841 634 лв.), „Общи Гражданска отговорност“ (1,76% или лв. 66 554 908). Останалите 3 вида застраховки („Здраве“, „Злополука“ и „Имущество“) са 0,07 на сто или 264 060 лева.

Към 31 декември 2023 г. 24-те общозастрахователни дружества са изплатили обезщетения в размер на 1 559 998 097 лв. при 1 282 796 880 лв. към края на септември, което представлява ръст от 21,61%. На годишна база спрямо четвъртото тримесечие на 2022 г. са изплатени с 31,87% повече обезщетения за 1 182 962 489 лв. към 31 декември 2022 г.

Най-голям пазарен дял от 78,79% заемат застраховките на МПС или общо 1 229 166 665 лв., от които „Гражданска отговорност при притежаването и

използването на МПС” (817 981 895 лв.) и доброволната застраховка „Автокаска” по притежаване и използване на сухопътни превозни средства без релси (411 184 770 лв.), следвани от застраховка "Пожар и други бедствия" (5,94% или 92 263 117 лв.), "Медицински разноски" (5,33% или 83 208 482 лв.), "Оказване на помощ" (1,82% или 82 787 711 лв.), „Заеми, гаранции, различни финансови загуби и съдебни разноски“ (1,19% или 18 608 794 лв.), „Морска, авиационна и транспортна застраховка“ (1,18% или 18 392 953 лв.), застраховки, свързани със защита на доходите и обезщетения на работниците (0,90% или 14 009 534 лв.), „Обща гражданска отговорност“ (0,59% или 9 176 608 лв.) и дела на останалите 3 вида застраховки ("Здраве", "Злополука" и "Недвижимо имущество") е общо 4,26 на сто или 66 915 851 лв.

3. Останалите 4 застрахователни компании от Общо застраховане имат 0,14% общ пазарен дял и 2 132 040 лв. изплатени обезщетения. Към 31 декември 2023 г. 10-те животозастрахователни компании са продали полици за 725 486 737 лв. при 533 985 704 лв. към 30 септември, или с 35,86% ръст на тримесечна база. На годишна база обаче ръстът е по-слаб с 16,00% от 625 390 122 лв., сочат обобщените данни на Службата за финансов надзор.

4. Според тях с най-голям дял е „Застраховка, свързана с индекс и с дялове в инвестиционен фонд“ (40,82% пазарен дял и премиен приход в размер на 296 118 094 лв.), следвана от „Застраховка с участие в печалбата (19,97% пазарен дял и премиен приход от 144 896 611 лв.), „Застраховки, свързани с медицински разходи“ (18,13% пазарен дял и премиен приход от 131 533 819 лв.), „Други животозастрахователни дейности“ (16,99% пазарен дял и премиен приход в размер на 123 274 932 лв.), „Застраховки, свързани със защита на доходите“ (1,83% пазарен дял и премиен приход от 13 285 758 лв.), „Застраховки, свързани с обезщетения на работниците“ (1,60% пазарен дял и премиен приход от 11 589 902 лв.), „Здравно осигуряване“ (0,62% пазарен дял и премиен приход от 4 524 621 лв.), „Презастраховане в животозастраховането“ (0,04% и премиен приход от 263 хил. лв.).

5. Към 31 декември миналата година обезщетенията, изплатени от животозастрахователните дружества, достигнаха 305 462 471 лв., нараствайки с 43,99% на тримесечна база от 212 140 718 лв. към 30 септември 2023 г. На годишна база увеличението е по-слабо, с 13,68% от 268 715 334 лв. края на 2022 г.

6. Най-голям дял от 46,98% и изплатени обезщетения за 143 510 397 лв. има „Застраховки с участие в печалбата“, следвани от „Застраховки във връзка с медицински разходи“ (26,06% пазарен дял и обезщетения в размер на 79 589 286 лв.), „Застраховка, свързана с индекс и с дялове в инвестиционен фонд“ (14,80 пазарен дял и ползи в размер на 45 195 102), „Други животозастраховки“ (9,52% пазарен дял и обезщетения в размер на 29 091 624 лв.), „Застраховки във връзка с обезщетения на работниците“ (1,57% пазарен дял и обезщетения в размер на 4 796 237 лв.), „Застраховки във връзка със защита на доходите“ (0,73% пазарен дял и обезщетения в размер на 2 238 255 лв.), „Здравно осигуряване“ (0,42% пазарен дял и обезщетения в размер на 1 279 570 лв.), „Презастраховане в животозастраховането“ (0,08% пазарен дял и изплатени обезщетения в размер на 238 хил. лв.).

7. Най-голям дял от 46,98% и изплатени обезщетения за 143 510 397 лв. има „Застраховки с участие в печалбата“, следвани от „Застраховки във връзка с медицински разходи“ (26,06% пазарен дял и обезщетения в размер на 79 589 286 лв.), „Застраховка, свързана с индекс и с дялове в инвестиционен фонд“ (14,80 пазарен

дял и ползи в размер на 45 195 102), „Други животозастраховки“ (9,52% пазарен дял и обезщетения в размер на 29 091 624 лв.), „Застраховки във връзка с обезщетения на работниците“ (1,57% пазарен дял и обезщетения в размер на 4 796 237 лв.), „Застраховки във връзка със защита на доходите“ (0,73% пазарен дял и обезщетения в размер на 2 238 255 лв.), „Здравно осигуряване“ (0,42% пазарен дял и обезщетения в размер на 1 279 570 лв.), „Презастраховане в животозастраховането“ (0,08% пазарен дял и изплатени обезщетения в размер на 238 хил. лв.).

3.2.4.1. Брутна премия по полица

Активите, управлявани от застрахователни дружества, опериращи в България, възлизат на 9833 млрд. лв. към края на март 2022 г. Размерът им нараства с 363,9 млн. лв. (3,8%) спрямо края на март 2021 г. (9,470 млрд. лв.) и намалява с 282,9 млн. лв. (2,8%) спрямо края на четвъртото тримесечие на 2021 г. (10,116 млрд. лв.).

Данните за деветте месеца на 2022 г. показват, че премийният приход за застрахователния пазар в края на септември достига 2648 млн. лв., като ръстът на годишна база спрямо септември 2021 г. е 8,4%. Изплатените обезщетения са с 9,3% повече спрямо същия период на 2021 г. и възлизат на 1 051 млн. лв.:

3.2.4.2. Структура на участието

Активите на животозастрахователните компании нарастват с 16,9 млн. лв. (0,6%) - от 2,751 млрд. лв. в края на март 2021 г. до 2,767 млрд. лв. в края на същия месец на 2022 г. Спрямо края на декември 2021 г. (3,109 млрд. лв.), намаляват с 341,5 млн. лв. (11%). Относителният им дял в общите активи в края на март 2022 г. е 28,1% при 29% в края на първото тримесечие на 2021 г. и 30,7% в края на декември 2021 г.

Активите, управлявани от общозастрахователни дружества⁴, нарастват с 347 млн. лв. (5,2%) - от 6,719 млрд. лв. в края на март 2021 г. до 7,066 млрд. лв. в края на същия месец на 2022 г. и с 58,6 млн. лв. (0,8%) спрямо края на декември 2021 г. (7,007 млрд. лв.). Към края на март 2022 г. относителният дял на активите на общозастрахователните компании в общите активи на застрахователните компании е 71,9% при 71% в края на първото тримесечие на 2021 г. и 69,3% в края на декември 2021 г.

3.2.4.3. Сключен договор

През 2023 г. застрахователните компании в България са сключили 33 338 000 застрахователни договора (полици), което е ръст от 13,38% спрямо 2022 г., когато са сключени 29 403 000 договора:

Злополука 5 290 4 773 Заболяване 954 559 Сухопътни превозни средства (без релсови) 478 894 Плавателни средства. Товари по време на превоз 2 3 Пожар и природни бедствия 4 667 3 619 Други стойности на имущество 13 069 13 719 Обща гражданска отговорност 11 - Гаранции 368 - Различни финансови загуби 90 147 Пътни пари 8 409 5 689 ОБЩО: 33 338 2.

При застраховане по клас „Злополука”, който включва следните видове застрахователни продукти: „Злополука”, „Злополука и заболяване”, „Трудова злополука”, „Злополука – ученици”, „Злополука – гости на хотел”, „Злополука за спортисти” , Туристическа застраховка“ и „Чужденци в България“, има ръст на сключените договори с 517 полици повече спрямо 2022 г., или 11% ръст спрямо 2022г.

3.2.4.4. Изплатени брутни искове

Данните на Комисията за финансов надзор показват сериозен ръст на изплатените суми за щети по застраховка "Гражданска отговорност", но и на претендираните.

Застрахованите обаче са предявили претенции за щети на стойност 148,749 млн. лв. имуществени и 87,364 млн. лв. неимуществени.

Застрахователите са изплатили близо 95 млн. лв. обезщетения за имуществени и 11,332 млн. лв. за неимуществени щети, като 75% от тях са катастрофи с леки и товарни автомобили до 5 тона.

За сравнение през 2022 г. сумата за имуществени щети е с над 4 млн. лв. по-малко, а пет години по-рано – с 20 млн. лв. по-малко. При неимуществените щети сумата също е рекордна, като през 2022 г. са изплатени 9,8 млн. лв., а през 2019 г. - 8,869 млн. лв.

3.2.4.5. Структура на активите

Събраните средства от застрахователните компании към края на март 2022 г. са в размер на 9.833 млрд. лв. Капиталът е 3,063 млрд. лв. в края на март 2022 г., което е ръст от 221,8 млн. лв. (7,8%) спрямо края на март 2021 г. (2,841 млрд. лв.). Делът му в размера на задълженията в края на първото тримесечие на 2022 г. е 31.2% при 30% в края на същото тримесечие на 2021 г. В края на март 2022 г. техническите застрахователни провизии намаляват на годишна база с лв. 10,2 млн. (0,2%) до 5,339 млрд. лв. при 5,349 млрд. лв. в края на март 2021 г. Участието им в размера на задълженията е 54,3% към март 2022 г. при 56,5% в края на март 2021 г.

3.2.4.6. Структура на източника на средства

Задълженията към резиденти, включени в техническите застрахователни резерви, възлизат на 3,758 млрд. лв. в края на първото тримесечие на 2022 г. при 4,066 млрд. лв. в края на същото тримесечие на 2021 г. Относителният им дял в общия размер на застрахователните технически резервите в края на март 2022 г. е 70,4% при 76% в края на първото тримесечие на 2021 г. края на март 2022 г. задълженията към сектор Домакинства и НТООД намаляват с 290,4 млн. лв. (9,5%) до 2,762 млрд. лв. при 3,052 млрд. лв. към края на март 2021 г. В края на първото тримесечие на 2022 г. отн. делът в общия размер на застрахователните технически резерви е 51.7% при 57.1% в края на март 2021 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Застраховката е инструмент за прехвърляне на риск. При застраховането рискът се прехвърля (отрицателно отклонение от бъдещия резултат) към застрахователна компания, която ще плати в момента на настъпване на застрахователното събитие във връзка с договора, подписан от двете страни. Застраховката е правен договор (застрахователна полица), сключен между две страни, т.е. застрахователната компания (известна като застраховател) и физическото лице или група (известни като застраховани). И двете страни сключват договор, съгласно който застрахованият плаща предварително определена сума пари на застрахователя (известна като премия) с обещанието, че компанията ще компенсира застрахования в случай на финансова загуба (риск) поради причините за които застрахователят се е съгласил да осигури покритие.

Целта на застраховането е да намали финансовата несигурност и да направи случайната загуба управляема. Той прави това, като замества плащането на малка, известна такса - застрахователна премия - на професионален застраховател в замяна на поемане на риска от голяма загуба и обещание за плащане в случай на такава загуба. При застраховането рискът, който е в околната среда, се прехвърля от физическото лице към застрахователя (застрахователната компания) чрез сключване на застрахователен договор. Общата характеристика на всички рискове е, че те са бъдещи, несигурни и независими от нашата воля.

Обединяването или споделянето на загуби е същността на застраховането. Обединяването е разпределяне на загубите, понесени от малцина върху цялата група, така че в процеса средната загуба се замества с действителната загуба. Обединяването включва групирането на голям брой експозиционни единици, така че законът за големите числа да може да действа, за да осигури значително точна прогноза за бъдещи загуби.

Застраховането допринася значително за общия икономически растеж на обществото, като осигурява стабилност във функционирането на процеса. Застрахователните индустрии развиват финансови институции и намаляват несигурността чрез подобряване на финансовите ресурси. Осигуряването му превръща натрупания капитал в продуктивни инвестиции. Застраховането също така осигурява смекчаване на загубите, финансова стабилност и насърчава търговията и търговските дейности, които водят до устойчив икономически растеж и развитие. Застраховането играе ключова роля за устойчивия растеж на една икономика.

Застраховката е финансов продукт, който намалява или елиминира разходите за загуба или ефекта от загуба, причинена от различни видове рискове. Освен че защитава хората и бизнеса от много видове потенциални рискове, застрахователният сектор допринася значително за цялостния икономически растеж на нацията, като осигурява стабилност във функционирането на бизнеса и генерира дългосрочни финансови ресурси за индустриални проекти.

Бизнес застраховката покрива финансови загуби в резултат на различни събития, които могат да повлияят негативно на работата на бизнеса. Има много различни видове бизнес застраховки и те осигуряват покритие за различни видове

ситуации. Най-важните и често срещани видове застраховки покриват въпроси, свързани със служителите, правна отговорност и имуществени щети.

Застрахователната компания е финансова институция, която се занимава със защитата на лица и обекти от рискове. Тези компании като финансови институции събират големи суми пари, наречени премии от лица и организации, за да застраховат животи и имоти.

В Република Северна Македония на застрахователния пазар работят 16 застрахователни компании, от които 5 застрахователни компании работят по животозастраховане, а останалите 11 работят по общо застраховане. Само една компания, освен общо застраховане, има лиценз и за презастраховане. Застрахователните компании са предимно собственост на чуждестранни юридически лица от финансовия сектор, които присъстват частично или изцяло в 14 от общо 16 застрахователни компании на пазара, 12 застрахователни компании са част от застрахователни групи, базирани в страни членки на ЕС, а две застрахователните компании са изцяло собственост на местни инвеститори.

Застрахователният пазар в България запазва стабилност и положителна посока на развитие, въпреки че страната е изправена пред сериозни предизвикателства в икономиката и обществото – политическа нестабилност, икономически затруднения и инфлация, проблеми с цялата верига на доставки. Секторът остава устойчив и продължава да изпълнява ролята си за защита на имуществото и живота на гражданите и бизнеса.

Застрахователният пазар в Северна Македония и Република България предоставя подробна информация за конкурентната среда в двете страни и включва подробности за застрахователните разпоредби и последните промени в регулаторната структура. Ключовите сегменти на застрахователния пазар в Северна Македония и Република България са животозастраховането и общото застраховане.

НАУЧНИЯТ ПРИНОС НА НАСТОЯЩАТА ДИСЕРТАЦИЯ СЕ ОТНАСЯ ДО СЛЕДНОТО:

1. Научно откритие, че застраховката е правен инструмент, който може да се използва за избягване на възможните финансови последици от различни рискове и подчертаване, че застраховката представлява най-ефективният механизъм за компенсирание на щети, които могат да възникнат от нежелани събития.

2. Научно потвърдено е, че застраховането, като дейност, с прилагането на научни методи, дава възможност за откриване на възможни рискове, непредвидими, но вероятни, което води до обединяване на средствата на всички, които са изложени на една и съща опасност, за да да понесат солидарно щетите, които ще настъпят само в някои от тях

3. С научното изследване, работата идентифицира развитието на застрахователния пазар в Република Северна Македония и в Република България и дава препоръки за прилагане на принципа на реципрочност и солидарност и изравняване и изравняване на рисковете при приемлива ниво в тези две страни

4. Застраховането е една от ключовите дейности, които идентифицират факторите, влияещи върху застрахователния пазар в Република Северна Македония

и Република България чрез положителното въздействие на капиталовия растеж, намаляването на разходите, отвореността на търговията и финансовото развитие

5. Застрахователната индустрия, както всички останали, се влияе от промените в климата, технологиите, работната сила и очакванията на клиентите/обществото. Тези промени потенциално изискват преоткриване на начина, по който индустрията извършва своя бизнес, за да помогне за предотвратяване на риска, смекчаване на тежестта на загубите и затваряне на пропуски в защитата на животозастрахователния и неживотозастрахователния сектор на световните пазари. особено в лицето на нарастващия брой от това, което изглежда финансово неустойчиво. Застраховането чрез прилагане на дигитализация, изкуствен интелект и други нови технологии и съответните промени в законодателството, съчетани с проактивно управление на риска, могат да помогнат за минимизиране на степента на възникване на определени рискове за засегнатите лица и общности.

РЕЗУЛТАТ ОТ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ АНАЛИЗ

Основните сегменти на българския застрахователен пазар са животозастраховането и общото застраховане. Общото застраховане е сегмент от застраховането, който е доминиран на българския застрахователен пазар. Общите застрахователни линии включват имуществени, моторни, отговорности, финансови линии, общо застраховане и други различни видове застраховки.

Силното търсене на застраховки на превозни средства, имущество, здравни и други застраховки в България са двигател на приходите на застрахователните компании в страната. Нарастващата продължителност на живота, данъчните стимули върху застрахователните продукти, благоприятните спестявания, свързани със застраховането, допълнително насърчават клиентите във всички застрахователни сегменти.

Българската застрахователна индустрия е изправена пред силна конкуренция, тъй като застрахователните компании се конкурират не само помежду си, но и с групите за задържане на риск, правителството и самозастраховането. Компаниите обикновено се конкурират въз основа на два фактора, включително качеството на услугите и цената, която предоставят. Много големи организации се самоосигуряват за повечето от своите доходи на служителите като здравно покритие, което намалява пазарния обхват на застрахователните компании.

Икономическият растеж, нарастващите държавни разходи, технологичните иновации и повишената информираност на потребителите относно застрахователните продукти са ключови пазарни двигатели в България. Политиката на правителството за застраховане на неосигурените прогресивно тласна застрахователното проникване в България и разпространението на застрахователните схеми.

Като застрахователен сектор в други страни от Балканския регион, македонската застрахователна индустрия претърпя значителна трансформация по отношение на либерализация, собственост, пазарна структура, разработване на продукти, регулиране.

Македонската застрахователна индустрия може да се опише като малка и слабо развита, но с голям потенциал за по-нататъшен растеж и развитие. Основните характеристики на най-новите тенденции в развитието на тази индустрия могат да бъдат обобщени в следното: високото ниво на хармонизация на националната застрахователна регулация със застрахователните директиви на ЕС и международните застрахователни основни принципи и стандарти, преобладаващо чуждестранна собственост и контрол върху местните застрахователни предприятия, благоприятна пазарна концентрация, нарастваща конкуренция, ускорен темп на растеж на животозастраховането, иновации и дизайн на нови продукти.

Македонското застраховане показва сравнително ниско ниво на развитие. Но въпреки някои слабости, този сектор има достатъчно сила за по-нататъшен растеж и развитие. Наблюдава се тенденция на трансформация на индустриалната структура.

Застрахователният сектор в Северна Македония все още е малък, но има вероятност за сериозно подобрение. Този сектор се характеризира с пълно покритие на техническите резерви (технически резерви и математически резерви в животозастраховането), т.е. бъдещи задължения, произтичащи от застрахователни полици и възможни загуби по отношение на рискове, свързани с извършване на застрахователна дейност, с допустими категории фондове. Платежоспособността на застрахователния сектор – като индикатор за стабилността на сектора – остава висока, което се основава на високата капитализация на сектора.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Goran Kiprijanovski Msc., INSURANCE AND THE INSURANCE MARKET IN REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA, Macedonian International Journal of “MARKETING” ISSN 1857-9787, Year 8, No 16 2022, p.80-95
2. Goran Kiprijanovski Msc., FUNCTIONS OF INSURANCE, VUZF Review ISSN 2534-9228, volume 3, 2023, p. 18 - 31
3. Goran Kiprijanovski MSc., INSURANCE AND THE INSURANCE MARKET IN THE WORLD, Macedonian International Journal of “MARKETING” ISSN 1857-9787, Year 9, No 17 2023, p.58 - 69

СПИСОК НА ИЗБРАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Агенција за супервизија на осигурување - ASO.MK, (2021), <https://aso.mk › wp-content › uploads › 2021/08>.
2. Агенција за супервизија на осигурување - ASO.MK, (2013), <https://aso.mk › wp-content › uploads › 2013/08>.
- Anderson, S., (2021), How Does an Insurance Broker Make Money? – Investopedia, [investopedia.com](https://www.investopedia.com), <https://www.investopedia.com> ›
3. Асоциацијата на българските застрахователи (АБЗ), (2021), <https://www.abz.bg>.
4. ски, Д., (2023), Банкоосигурување – концепт, трендови и примена, [ekonomijaibiznis.mk](https://www.ekonomijaibiznis.mk), <https://www.ekonomijaibiznis.mk>.
5. Banton, C., (2022), Bancassurance Definition – Investopedia, [investopedia.com](https://www.investopedia.com), <https://www.investopedia.com>.
6. Beers, B., (2021), A Brief Overview of the Insurance Sector – Investopedia, [investopedia.com](https://www.investopedia.com), <https://www.investopedia.com> › Corporate Insurance.
7. Commercial Insurance Broker - Corporate Finance Institute, [corporatefinanceinstitute.com](https://www.corporatefinanceinstitute.com), (2023), <https://corporatefinanceinstitute.com>.
8. Definition: Insurance agent from 31 CFR § 1025.100, (2022), https://www.law.cornell.edu › definitions › def_id=3f270.
9. Детайли - ABZ.bg, [abz.bg](https://www.abz.bg), (2022), <https://www.abz.bg › news>.
10. Димовски, А., (2019), Видови ризици во осигурувањето - Бизнис Инфо, biznisinfo.mk, <https://biznisinfo.mk> › Бизнис едукација.
11. Different Types and Transfer of Risk in Insurance – eduCBA, [educba.com](https://www.educba.com), (2022), <https://www.educba.com › ri>.
12. Драганов, Х., (2008), . Застраховане. С., Тракия-М, <https://bg.wikipedia.org › wiki>
13. Entity | Wex | US Law | LII / Legal Information Institute, (2022), <https://www.law.cornell.edu › wex › entity>.
14. Esteva, D., (2023), 7 characteristics of insurance companies - LISA Insurtech, lisainsurtech.com, <https://lisainsurtech.com › 7>.
15. Evans, M., (2022), What Is an Insurance Broker? - The Balance <https://www.thebalance.com> ›
16. Functions of Insurance, (2022), <https://byjus.com › commerce>.
17. Functions of Insurance – GeeksforGeeks, [geeksforgeeks.org](https://www.geeksforgeeks.org), (2023), <https://www.geeksforgeeks.org>.
18. Generali, F., (2022), How Does Insurance Help in Economic Development? <https://life.futuregeneralin.in> ›
19. Gerrard, R., (2023), What is insurance market? – Quora, [quora.com](https://www.quora.com), <https://www.quora.com › What-is-insurance-market>.

20. Gjerdrum D., (2022), Insurance Broker Services and Definitions | Gallagher USA <https://www.ajg.com> › feb › s.
21. Handling Risk - Insurance - thisMatter.com, thismatter.com, (2023), <https://thismatter.com> › han.
22. How the insurance industry helps stimulate the economy, [iowains.org](https://www.iowains.org), (2023), <https://www.iowains.org> › h.
23. How the insurance market works – SyPpT, fundacionmapfre.org, (2023), <https://segurosypensionespara>.
24. Horvath, I., (2023), Five Steps of the Risk Management Process - 360Factors, [360factors.com](https://www.360factors.com), <https://www.360factors.com> › blog › five-steps-of-risk-
25. Insurance Agent - Birla Sun Life, [adityabirlacapital.com](https://lifeinsurance.adityabirlacapital.com), <https://lifeinsurance.adityabirlacapital.com> › insurance-ag.
26. Insurance Agent Job Description [Updated for 2023] – Indeed, [indeed.com](https://www.indeed.com), (2023), <https://www.indeed.com> › Insurance Agent.
27. Insurance brokers: what their functions are and how they can help you, ribesalat.com, <https://ribesalat.com> › insurance-brokers-what-their-funct.
28. Insurance Company: Definition, Roles & Functions - StudyHQ, (2022), <https://studyhq.net> › Economics.
29. Insurance: Concept, Principles, Functions of Insurance Company, [toppr.com](https://www.toppr.com), (2023), <https://www.toppr.com> › guides › business-services › ins.
30. Insurance corporations - European Central Bank, (2022), <https://www.ecb.europa.eu> › i.
31. Insurance Definition & Meaning | Britannica Dictionary, (2022), <https://www.britannica.com> ›
32. Insurance Definition & Meaning | Dictionary.com, (2022), <https://www.dictionary.com> ›
33. Insurance Definition & Meaning - Merriam-Webster, (2022), <https://www.merriam-webster.com> › dictionary › insurance.
34. Insurance entity Definition | Law Insider, (2020), <https://www.lawinsider.com> › dictionary › insurance-entity.
35. Insurance Markets - thisMatter.com, thismatter.com, (2023), <https://thismatter.com> › insu.
36. Insurance for Socio-Economic Life, (2021), <https://manajemen.uma.ac.id> ›
37. Insurance Market Analysis, Size And Trends Global Forecast, (2022), <https://www.thebusinessresearchcompany.com>.
38. Insurance Market Size, Trends and Global Forecast To 2032, [thebusinessresearchcompany.com](https://www.thebusinessresearchcompany.com), <https://www.thebusinessresearchcompany.com> › report.

39. Insurance company - Financial Dictionary, thefreedictionary.com, (2023), <https://financial-dictionary.thef>.
40. Insurance Market Size And Forecast - Verified Market Research, verifiedmarketresearch.com, (2023), <https://www.verifiedmarketrese>.
41. Insurance Meaning – Types, Benefits & How It Works - Turtlemin, (2022), <https://www.turtlemint.com> ›
42. Insurance Sales Representative job description template, talentlyft.com, (2023), <https://www.talentlyft.com> › resources › insurance-sales-r.
43. Интервју Соња Паневска - Банкарство, (2018), <https://bankarstvo.mk> › интервју-соња-паневска-банко.
44. Kagan, J., (2022), Insurance: Definition, How It Works, and Main Types of Policies, investopedia.com, <https://www.investopedia.co>.
45. Kagan, J., (2021), Mutual Insurance Company: Definition and How They Invest, investopedia.com, <https://www.investopedia.com>.
46. Kenton, W., (2022), Mutual Company: Definition, How It Works, Advantages, investopedia.com, <https://www.investopedia.co>.
47. Knowledge Centre Team, What is Insurance: Meaning, Types and Benefits, (2022), <https://www.canarahsbclife.com> ›\
48. Кодекс за застраховането - Министерство на финансите <https://www.minfin.bg> › [_Proekt_na_KZ.pdf](https://www.minfin.bg/_Proekt_na_KZ.pdf)._pd.
49. Kokemuller, N., (2022), Insurance Market Definition, <https://www.sapling.com> › insurance-market-definition.
50. Kumar, N., (2023), What is insurance market? – Quora, quora.com, <https://www.quora.com> › What-is-insurance-market.
51. Liberto, D., (2022), Capital Stock Insurance Company Definition – Investopedi, investopedia.com, <https://www.investopedia.com>.
52. Maheshwari, R., (2023), Insurance Broker: Types, Eligibility, Procedure – Forbe, forbes.com, <https://www.forbes.com> › advisor › insurance-broker.
53. Mehta, J., (2022), How do Insurance Companies Make Money? - Financial Edge, fe.training, <https://www.fe.training> › fig.
54. Munyi, C., (2022), What Is Property Insurance? - The Balance, <https://www.thebalance.com> ›
55. Осигурителни производи и друштва за осигурување - ASO, (2022), <https://edukacija.aso.mk> › осигурителни-производи.
56. Ownership structures and risk taking in the German property, (2022), <https://www.sciencedirect.com> ›
57. Primary Function of Insurance - QS Study, (2022), <https://qsstudy.com> › primary.

58. Продажба на дребно на застрахователни продукти. Анализ на същността на продажбите на застрахователни продукти, (2022), <https://bankfs.ru> › deposits.
59. Прессъобщение 9 юни 2022 г. 12:00 ч. Статистика на застрахователната дейност, bnb.bg, <https://www.bnb.bg> › public › bnb_download.
60. Property Insurance Definition | Insureon, (2022), <https://www.insureon.com> › p.
61. Representation and Warranty Insurance Definition | Law Insider, (2022), <https://www.lawinsider.com> ›
62. Representations by the insured, N.Y. Ins. Law § 3105 - Casetext, (2022), <https://casetext.com> › statute.
63. Representation and Misrepresentation in Insurance, (2022), <https://batasnatin.com> › law-library › mercantile-law.
64. Risk Analysis: A Comprehensive Guide, (2023), safetyculture.com/wp-content/media/2018/06/Risk.
65. Risk & Insurance - NIOS, (2022), <https://nios.ac.in> › documents › VocInsServices.
66. Ролята на застрахователните посредници - Екипът на Вахан, (2012), <https://www.vahan-team.com> ›
67. Rosen, R., (2022), Mutual vs. Stock Insurance Companies: What's the Difference? [investopedia.com](https://www.investopedia.com), <https://www.investopedia.com> ›
68. Singh, K., (2021), What are the Advantages and Disadvantages of using Insurance Brokers? swaritadvisors.com, <https://swaritadvisors.com> ›
69. Sleight, M., (2023), Benefits of Independent Insurance Agents | Bankrate, [bankrate.com](https://www.bankrate.com), <https://www.bankrate.com> ›
70. Службен весник на Република Македонија бр. 173/2022.
71. Srivastav, A. K., (2023), Top 8 Types of Risks in Insurance – WallStreetMojo, [wallstreetmojo.com](https://www.wallstreetmojo.com), <https://www.wallstreetmojo.com> ›
72. Thangavelu, P., (2021), Insurance Companies vs. Banks: What's the Difference? [investopedia.com](https://www.investopedia.com), <https://www.investopedia.com>.
73. Thakur, M., Vaidya, D., (2022), Risk Insurance Definition - WallStreetMojo, <https://www.wallstreetmojo.com> ›
74. The Geneva Association, (2022), The Role of Insurance in Promoting Social Sustainability, [genevaassociation.org](https://www.genevaassociation.org), <https://www.genevaassociation.org> › sites › files.
75. Three Types of Risk in Insurance - iEduNote, (2022), <https://www.iedunote.com> ›
76. Tirschler, S., (2022), What is an Insurance Broker? | Role, Examples and More, <https://www.squareone.ca> ›
77. Thomas, C., (2023), Five Steps of the Risk Management Process - 360Factors, [360factors.com](https://www.360factors.com), <https://www.360factors.com> › blog › five-steps-of-risk-

78. Torbira, L. Lezaasi., (2014), Fund Mobilization by Insurance Companies and Fixed Capital Formation, International Journal of Financial Research, Vol. 5, No. 2; 2014, <https://www.sciedu.ca> › view.
79. Twin, A., (2021), Property Insurance: Definition and How Coverage Works, investopedia.com, <https://www.investopedia.co>.
80. Understanding risk - Understand Insurance, (2022), <https://understandinsurance.com.au> › understanding-risk.
81. Vaidya, D., (2023), Property Insurance - What Is It, Types, Examples, Benefits, wallstreetmojo.com, <https://www.wallstreetmojo.co>.
82. What Are The Basic Functions Of Insurance?(2022), <https://healthnewsreporting.com> ›
83. What Are the Duties of Insurance Agents? - Work - Chron.com, chron.com, (2021), <https://work.chron.com> › du.
84. What are the Essential Techniques of Risk Management, (2022), <https://hr.fullerton.edu> › information-management › essen.
85. What does an insurance agent do? (Types, salary and skills), (2023), <https://uk.indeed.com> › wha.
86. What is an Appointed Representative in the Insurance Industry? (2022), <https://gauntletenterprise.com> ›
87. What Is An Insurance Representative – Zippia, zippia.com, <https://www.zippia.com> › Zippia Careers › Sales Industr.
88. What is Bank Owned Life Insurance (BOLI)? - BoliColi.com <https://www.bolicoli.com> › boli.
89. What is Bancassurance? – Login, wooribank.com, (2023), <https://spib.wooribank.com> › pib › Dream.
90. What is Insurance: Definition, Benefits, and Types - Paytm, (2021), <https://paytm.com> › blog › w.
91. What is an Insurance Risk? - Definition from Insuranceopedia, (2020), <https://www.insuranceopedia.com> ›
92. What Is Representation And Warranty Insurance? - AdvisorSmit, (2022), <https://advisorsmith.com> › wh.
93. What is Risk Management in the Insurance Sector? (2018), <https://www.logicmanager.com> ›
94. Who owns your insurance company? It matters to your wallet - NJ.com, (2022), <https://www.nj.com> › business › 2018/08 ›
95. Why Insurance Broker - IBAI, (2022), <https://ibai.org> › why-insuran.
96. Застрахователни продукти | УНИКА, (2022), <https://www.uniqa.bg> › za-teb.
97. Застрахователни продукти в ЕС - Your Europe, (2022), <https://europa.eu> › index_bg.
98. Застрахователен пазар - ABZ.bg, (2022), <https://www.abz.bg> › bg_BG.

**ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ И ДОВЕРИЕ
(съгл. чл. 27, ал. 2 от ЗР на ЗРАСРБ)**

От магистър Горан Киприяновски, докторант на самостоятелна подготовка в катедра "Финанси" на Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) - София.

Декларирам, че представената от мен дисертация на тема „Застраховането и застрахователния пазар в Република Северна Македония и Република България на компании от лозаро-винарския сектор“ за присъждане на образователна и научна диплома „доктор“ е оригинална работа и съдържа резултати, получени от моето изследване, с подкрепата и помощта на моя ръководител.

Декларирам, че резултатите, получени, описани и/или публикувани от други учени, са правилно цитирани в библиографията, предмет на изискванията за авторско право.

Уведомен съм, че при установяване на плагиатство в представената дисертация комисията по защита има право да я отхвърли.

Декларирам, че дисертационният труд не е защитаван в други университети, институти и други висши учебни заведения за придобиване на образователна и научна диплома.

30.09.2024

Декларатор:

Goran Kiprijanovski, M.Sc